

FOR NORDENS FRIHED

SVENSKERNE, NORDMÆNDENE OG FINNERNE
I VORE SØNDERJYDSKE KRIGE

AF

KAPTAIN H. A. HANSON

UDGIVET AF
DANMARKS SAMFUNDET
OG KAPTAIN H. A. HANSON

1919

FORORD

Hvis dette Arbejde kan bidrage til yderligere at fremme og befæste Broderskabsfølelsen indenfor de nordiske Riger, den Følelse, som ene vil kunne bringe Velsegnelse over en fremtidig Fællesvirken, er Hensigten med dets Udgivelse opnaaet.

HANSON

FORORD

Ved genoptryk af denne lille bog, udgivet i 1919 af forfatteren, kaptajn H. A. Hansson og Danmarks-Samfundet, vil vi gerne omtale baggrunden for ønsket om at genoptrykke den i 1979.

Indledningsvis må oplyses, at en stor del af Danmarks-Samfundets arkiver gik tabt under besættelsen af Danmark, og ingen af de nuværende ledere kendte bogens eksistens.

Det første spørgsmål var derfor: "Hvorfor denne lille bog blev udgivet på daværende tidspunkt?".

Ved gennemgang af vort tilbageværende arkiv, er det konstateret, at Danmarks-Samfundet netop i 1919 tog initiativ til et samarbejde med tilsvarende organisationer i øvrige nordiske lande. Det må derfor antages, at bogens første oplag skal ses i denne sammenhæng, hvilket også fremgår klart af forfatterens forord.

Vi kan også konstatere, at de tanker, forfatteren har udtrykt i sit forord, virkelig har båret frugt gennem de nu forløbne 60 år.

Det samarbejde, Danmarks-Samfundet indledte i 1919 er fortsat og yderligere udbygget gennem de mange år. Det er tilmed fulgt op af et stigende samarbejde mellem mange andre nordiske organisationer med fælles interesseområder, herunder fritidsorganisationer, idrætsforbund og ungdomskorps samt soldaterforeninger og mange andre. Nævnes skal også foreningen Norden, der begyndte sit virke i 1919, og hvis formål er at udvide den kulturelle, sociale, økonomiske og politiske forbindelse mellem de nordiske folk. Endelig må nævnes det parlamentariske og politiske samarbejde fra 1952 i Nordisk Råd.

Vi finder, at det har stor værdi at få dette lille stykke historie genoptrykt i den oprindelige tekst, ikke så meget for bogens skildring af datidens krigsform i bl. a. afsnittet om Aarøes berømte strejfkorps, men især i mindet om den fælles indsats, der skete militært i 1848-1850 samt i 1864, og som fortsatte i årene derefter i et samfundsmæssigt, fredeligt virke, der i dag danner et solidt grundlag for fremtidens ubrydelige nordiske fællesskab.

DANMARKS-SAMFUNDET

Nordens Enhed.

Ved Kaptajn H. A. Hanson.

1848 - 1850.

Længe var Nordens
herlige Stamme
spaltet i trende
sygnende Skud.
Kraften som kunde
Verden behersket
tyggede Sul
fra fremmede Bord.

Atter det skilte
bøjer sig sammen;
en Gang i Tiden
vorder det eet,
da skal det frie
mægtige Norden
føre til Sejer
Folkenes Sag.

C. Ploug

Et naturligt Skud af den stærkt vakte Nationalfølelse i Fyrreerne var den skandinaviske Idé.

Men Skandinavismen blev dog endnu en Del Aar ingen Folkesag. Den maatte nærmest betegnes som en akademisk Strømning, der fandt sin Tilslutning i Studenterverdenen, og hvis egentlige Sjæl var *Carl Ploug*.

Og dog — den Foraarsdag, da de danske, norske og svenske Frivillige i sluttet Trop drog igennem København for at begive sig til Krigsskuepladsen, var det ikke en enkelt Kreds af Hovedstadens Befolkning, nej, det var Hovedstaden selv, der tiljubled de unge Skandinaver og den skandinaviske Tanke.

Denne Dag stod i det Hele for dem, der oplevede den, som særlig smuk og stemningsfyldt.

Skiftende hørte man „Den tapre Landsoldat“, „Sønner av Norges det ældgamle Rige“ og „Kong Carl den unga hjælte“. Inden de Frivillige forlod Byens Omraade, da det bestemtes, at de svenske skulde være foran, hørte man Raabet: Sångare! og i Løbet af nogle Minutter stod en prægtig velskolet Kvartet i Téten af Kolonnen. Og medens den nordiske Ynglingehær drog ud af Hovedstaden, lød det stolt og brusende: *Vikingasäten, äldriga lundar, klippor, den eviga frihetens värn.*

Efter Slaget ved Slesvig den 23. April, hvor den danske Hær efter den heltemodigste Modstand veg tilbage for Overmagten, gik der en Bølge af Sympati over Sverige og Norge.

Da Budskabet om Kampen naaede Kristiania den 28. April om Aftenen, blev Forestillingen paa Teateret afbrudt af Publikum, der forlangte en Sørgemarch spillet af Orkesteret.

Faa Dage efter afholdtes et stort Borgermøde paa Børsen, hvorved der udtaltes den mest levende Sympati for Danmarks Sag. Ejderen var den gamle, historiske Grænse mellem de to Hovedgrupper af den germanske Stamme, og Norge kunde ikke være ligegyldig Tilskuer til, at denne Grænse blev krænket. Forsamlingen udtalte, at det norske Folk var villig til at bære de med en Krig for Nordens Selvstændighed forbundne Ofre, og det samme blev senere udtalt i en folkelig Adresse til Regeringen og Stortinget.

Den unge Baron *Leopold Løvenskjold*, der straks ved Krigens Begyndelse meldte sig som menig Soldat i den danske Hær, ilede efter Kampen ved Slesvig tilbage til Norge for at samle Frivillige og vække Interesse for vor Sag. Han vendte tilbage til Hæren med 20 andre Frivillige, der snart efterfulgtes af flere. Ialt indtraadte 114 Nordmænd i de danske Rækker.

I Sverige, hvorfra 260 Frivillige efterhaanden sluttede sig til vore Faner, var Deltagelsen for vor Hær ogsaa i rivende Udvikling, og den offentlige Mening forlangte højlydt, at Sverige skulde stille sig ved Danmarks Side.

Den prøjsiske Gesandt i Stockholm maatte tilsidst klage over Bladenes Angreb paa Tyskland.

Over hele Landet indsamledes Penge til de danske saarede.

Greverne *de Geer* og *Piper* gik i Spidsen med betydelige Summer.

Efter Kampen ved *Bov*, da Tysklands Indblanding syntes at blive til Alvor, henvendte *Kong Frederik den 7.* sig til *Kong Oscar den 1.* af Sverige og bad om Støtte i den ulige Kamp. Statsmødet og Rigsdagens hemmelige Udvalg blev sammenkaldt, og *Kong Oscar* svarede herefter, at Sverige kun vilde blande sig i Striden om Sønderjylland, naar de andre Magter, der havde sikret Danmark Besiddelsen af denne Landsdel ogsaa traadte til, derimod ansaa han et Angreb paa Jylland og de danske Øer for faretruende for hele Norden og vilde derfor, hvis et saadant Angreb blev forsøgt, sende Tropper til Fyn for at værne denne Ø.

Stænderne bevilgede med stor Majoritet de nødvendige Penge

til Rustningerne, og i Løbet af Maj Maaned samledes en Hær paa 15000 Mand i Skaane og en i Gøteborg under Befaling af General Lefrén. I Karlskrona blev samtidig 4 Fregatter udrustet.

Det svenske Hjelpekorps brændte af Længsel efter at ile deres danske Brødre til Hjælp; men Regeringen holdt igen og gav kun et mindre Korps paa omtrent 4000 Mand Lov til at blive overført til Fyn.

Det var en Festdag den Dag — den 8. Juni 1848 — det første Transportskib lagde til ved Kerteminde. Æresporte var rejst, og de danske og svenske Flag vajede overalt, da de svenske Tropper gik i Land. Det var Elfsborgs og Skaraborgs Regimenter, der gik i Land her, samtidig med at andre Afdelinger udskibedes i Nyborg. Den 16. Juni kom „Svea lifgarde“ og „Andra Gardet“ til Faaborg.

H. C. Andersen fortæller bl. a. om disse Tropper:

„Deres Ophold her staar mellem de smukkeste Billeder fra denne Sommer. Jeg saa deres festlige Modtagelse i Smaabyerne, de vajende Flag, de glade Ansigter. Milevidt ind i Landet stod paa Vejen Skarer af Bønder, gamle og unge, og spurgte forventningsfuldt: „Kommer nu de svenske?“ Og med Spise og Drikke, med Blomster og Haandtryk modtoges de. Det var hjertelige Mennesker, vel disciplinerede Soldater, og højst gripende var deres Morgen- og Aftenandagt, Kirketjenesten hver Søndag, alt under aaben Himmel, efter gammel krigerisk Brug fra Gustaf Adolfs Tider“.

De i det østlige Fyn landsatte Tropper rykkede over mod Vestkysten til Kantonementet mellem Assens og Middelfart.

Soldaterne var mest ældre Folk, enten hvervede eller af „indelta Arméen“. De kom fortræffeligt ud af det med deres Kvarterværter og hjalp overalt Bønderne med at høste. Den højst-befalende, General *Löwenhjelm*, havde Kvarter paa Wedellsborg.

— — —
Da Vaabenhvilen var kommen i Stand i Malmø den 26. August 1848 beredte det svenske Hjelpekorps sig til at drage bort. Gardebataillonerne drog til Faaborg og indskibedes der den 6. og 7. September; de øvrige Tropper blev samlede i Eggen mellem Faaborg og Svendborg.

Den 17. September indskibede General *Löwenhjelm* sig i Nyborg med Skaraborg og Vesgöthadals Regimenter og den 24. forlod de sidste svenske Soldater Fyn.

General *Löwenhjelm* bragte Befolkningen ved Afrejsen en

Tak for den Gæstfrihed, der var vist de svenske Soldater i de danske Hjem, og Krigsminister *Tscherning* sendte Svenskerne en Tak for deres smukke Forhold og fortræffelige Disciplin.

— — —

I 1849 kom dog atter svensk-norske Tropper til Danmark for at besætte Nordslesvig under Vaabenhvilen i Efter sommeren samme Aar.

Inden de svensk-norske Troppers Ankomst blev den nordslesvigske Befolkning plaget paa det mest oprørende af Slesvig-Holstenerne, men fra den 27. August, da de første svensk-norske Afdelinger kom til Flensborg, var det forbi med det tyske Voldsherredømme. Efterhaanden fik alle de nordslesvigske Købstæder svensk eller norsk Garnison, ligesom Grænselinien blev bevogtet af svensk-norske Soldater.

Da de danske Tropper den 16. Juli 1850 atter overskred Hertugdømmets Grænse for at marchere mod Oprørshæren, stod endnu de neutrale Tropper i Nordslesvig og der blev herved atter Lejlighed til at konstatere det broderlige Forhold, der herskede mellem de skandinaviske Soldater.

I Flensborg og Omegn laa en Bataillon af *det svenske Livgrenaderregiment*, en Bataillon af *Wärmlands Regiment*, *et norsk Fodjægerkorps*, *et svensk Batteri*, en Eskadron af de *skånske Husarer* og en Afdeling *norske ridende Jægere*.

Den 17. Juli 1850 overførtes de sidste svensk-norske Tropper til Fyn.

De svenske og norske Frivillige i 1848—50.

I vender os nu atter til de svenske og norske Frivillige, der forlod Hus og Hjem for at stille sig under de danske Faner i den første sønderjydske Krig.

Hvormange, der var med i Felten — i Hæren og Flaaden — kan nogenlunde nøjagtig opgives. Tallet paa disse var ca. 260 svenske og 114 norske. Men udover dette Tal var der en Del Frivillige, som gjorde Tjeneste i København, f. Eks. ved Borgervæbningen.

Det var en Skare prægtige Skikkelser med noget af det bruisende Vikingeblood i deres Aarer.

Undersøger man de gamle Rapporter, finder man kun Lovord om de nordiske Frivillige, og hyppigt Berømmelse af deres Tapperhed, Pligttroskab og Offervillighed. Ja, faktisk blev kun een eneste Frivillig sendt hjem, fordi han sveg sin Pligt.

Erindringer om de Frivillige.

Om de norske og svenske Frivillige, der kæmpede i de danske Rækker, er der i forskellige Skrifter samlet en Række Levnedsskildringer og biografiske Data, som har stor Interesse, og som giver et levende Udtryk for den Aand, der besjælede vore Stammefrænder i disse bevægede Aar. Vi giver her et saadant Uddrag, som vi mener vil kunne give et typisk Billede af dem.

Glade Dage.

Gustaf Envall, Student fra Upsala, deltog i det store skandinaviske Studentermøde i København 1845 og var saaledes med i Ridehuset, da Orla Lehmann tog det Løfte af Nordens Studenter, at de med Liv og Blod skulde forsvare den skandinaviske Idé. „Den 1. Juni 1848“, fortæller Envall, „forlod jeg Stockholm paa Damperen „Svithjod“. Blandt Passagererne var flere unge Frivillige: Løjtnanterne Grev Løwen og T. Adelsvård samt Studenterne Edholm, Th. Weman og Ångström. Den 5. naaede vi København. De Svenske, der ikke forud var Militære, maatte gennemgaa Rekrutskolen, som begyndte den 8. og sluttede den 19. Juli“. I hans Optegnelser fra 1848 staar i Korthed: „Glade Dage, hver Aften i Tivoli“. Om selve Krigen fortæller han bl. a.: „I Almindelighed led vi ikke saa lidt ondt under Feltoget 1848, og vore Kvarterer var alt andet end indbydende. F. Eks. maatte jeg en halv Maaned hver Nat ligge i samme Seng som en skrøbelig Olding paa 80. En anden Gang stod min primitive Seng paa et Stengulv i et Rum, hvor der var en stor Vandpumpe. For ikke at blive forkølet, fik jeg varmet en stor Sten, som jeg, inden jeg lagde mig, rullede frem og tilbage i Sengen“.

Den danske og svenske Kokarde.

Dr. med. Barfod fortæller i sine Erindringer:

Jeg gik ogsaa, lille som jeg var, med min Kokarde, som jeg var baade glad for og stolt af. Saa en Dag i Rosenborg Have kommer en ung, høj, lyshaaret Mand hen til mig og taler til mig i et klangfuldt, betagende Tonefald, som jeg da ikke kendte. Han sagde, at han var svensk, og at han var kommen til Danmark for som Frivillig at slaa Tyskerne. Han spurgte mig, om jeg ikke nok vilde bytte Kokarde med ham, han længtes saa inderlig efter at bære Dannebrogsfarverne, som han nu vilde tjene og følge, om det saa var i Døden. Han skar sin svenske Kokarde af Huen og fik min danske i steden, som han da med straalende Øje hæftede paa og gik bort med.

Hvad han hed, og hvem han var fik jeg ikke at vide. Men jeg modtog da et saa levende Indtryk af at have mødt den Kærlighed, om hvilken det siges, at ingen har den større end den, som sætter Livet til for sine Venner. Han staar for mig nu efter halvhundrede Aars Forløb saa levende, saa jeg synes, jeg maatte

kende ham, om jeg mødte ham. Hans svenske Kåarde har jeg den Dag i Dag som et dyrebart Minde om noget af det, der har grebet mig stærkest i mit Liv.

6. Juli 1849.

Envall var med 6. Juli 1849. Herom fortæller han: Den 6. Juli stod det for de danske Vaaben saa hæderfulde Slag ved Fredericia. Om Natten kastede Tyskerne en Regn af Bomber over Byen og Fæstningen. Hver Gang vi hørte et Skud, saa vi op, men vi saa ikke Bomben, blot Ilden fra Tændrøret. Ved 11 – 12-Tiden om Aftenen opstilledes Bataillonerne hver for sig. Oppakning og Kapper havde vi aflagt. Ca. 200 svenske Frivillige var med ved Fredericia i de danske Rækker – flere af dem dræbtes, en Mængde saaredes.

Mit Kompagni laa i en udsat Stilling. Kampen blev hedere og hedere. Baade Tyskerne og vi skød alt, hvad vi kunde. Hele Kompagniet laa i Kæde. Nærmest mig laa en Mulat ved Navn Snolleløv fra Dansk Vestindien. Han blev saaret og jamrede sig. Jeg rejste ham op, Kuglen havde truffet ham i Brystet og Blodet piblede ud gennem Hullet paa Frakken. Imidlertid havde jeg selv blottet mig, da jeg hjalp den saarede Kammerat. Pludselig mærkede jeg et stærkt Stød, og jeg gav et Raab fra mig.

„Hvad er det?“ raabte den nærmeste Officer. „Underofficer Envall er skudt!“ svarede Soldaterne, som saa, hvorledes det løb ud af min venstre Side. Det var dog ikke Blod, der løb, men det herligste danske Kornbrændevin. Min Lommeflaske havde modtaget Kuglen og givet den en anden Retning; min hæderlige gamle „Lærke“, som havde fulgt mig gennem hele Feltet, havde nu ofret sit eget Liv og reddet sin Herres.

Nu blæstes til Angreb, og vi stormede frem med fældet Bajonet.

Under Schleppegrell.

Sergent ved Västmanlands Regiment, Johan Pousette, som fra 20. Juli 1848 til 23. August 1849 stod ved 5te Liniebataillon, fortæller om Schleppegrell, at han havde den Vane – eller rettere Uvane –, at han, naar han oversaa Kampen, sporede sin Hest, skønt han ikke vilde have den til at gaa frem; dette holdt den hvide Ganger ikke af og plejede at vise sin Misfornøjelse ved at snappe efter Generalens Ben. Naar Schleppegrell mærkede dette, sagde han: „Ja, du har Ret min Dreng;

nu glemte jeg mig igen, men jeg skal aldrig gøre det mere. Tilgiv mig og lad os saa være gode Venner igen“.

En Gang, fortæller Pousette, havde han sammen med to andre svenske Frivillige, Berglund og Frans Hellstrøm, været sendt ud som Patrouille og bragt gode Efterretninger om Fjenden med tilbage. Schleppegrell blev glad herover og vilde paa Stedet give dem en Belønning; og da han ikke havde andet hos sig, tog han sit Ur, gav Hellstrøm, som intet havde, selve Uret, Pousette Kæden og Berglund Guldurnøglen. Svenskerne var ikke lidet stolte af denne Belønning, som blev uddelt paa selve Valpladsen, medens Geværskudene knaldede, og Kuglerne peb trindt omkring. Kæden blev sammen med Sølvmedaillen til de Frivillige fra 1850 og Erindringsmedaillen fra 1876 siden gemt som en Helligdom.

Med Dinesens Batteri.

Den svenske Læge Johan Flyborg blev hen paa Efteraaret 1850 ansat ved Batteriet Dinesen og var flere Gange alarmeret, uden at det kom til Kamp. Endelig oprandt Mysundedagen den 12te September. Slesvig-Holstenerne gik frem og Batteriet tog Stilling. „Har De været med før?“ spurgte Kaptajn Dinesen sin svenske Læge. „Nej“ lød Svaret. „Saa kommer De det sgu' nu“ sagde Kaptajnen.

Og det kom han, selv fortæller han saaledes derom:

Da vi havde staaet omtrent en halv Time, saa vi Tyskernes Pikkelhuer stikke frem overalt; Kanonerne gjordes klar, og der blev kommanderet „Fyr!“ Vore Kugler susede ud imod dem, men de trængte paa med Overmagt; Vogne med saarede begyndte at komme fra Kæden, og et Batteri rykkede frem imod os. Da kunde Stillingen ikke længer holdes, der maatte blæses „Retræte“. Hestene blev spændte for, og vi trak os tilbage i god Orden, men kun nogle hundrede Alen til en ny Stilling, hvorfra vi atter fyrede.

Her hørte jeg nu for første Gang Geværkuglerne suse forbi, og jeg kan ikke nægte, Lyden var ubehagelig; kort efter kom en Kanonkugle og slog ned i Volden foran os, og for mig var der intet andet at tænke paa end at følge Batteriet og være forberedt paa snart at faa nogen at forbinde. Det varede ogsaa kun nogle Minutter, inden en Konstabel ramtes af en Geværkugle; i det samme blev der atter blæst tilbage, han maatte lægges paa en Vogn og køres til Ambulancen, som var en halv Mil fra Valpladsen.

Saaledes trak vi os tilbage i god Orden, fra den ene Stilling til en anden, altid under behørig Salut. Vi var kun 3 Batailloner og 1 Batteri, som saaledes langsomt trak os tilbage for flere Batailloner og rimeligvis 3 Batterier ned til en Bro (Mysunde), hvor vi alle skulde over paa Sliens anden Side. Der var ogsaa en Eskadron Dragoner med os.

Netop som Batteriet gik over Broen, maatte jeg blive tilbage for at forbinde saarede, som nu kom 9 til 10 efter hverandre. De to Batailloner og Dragonerne vare ogsaa gaaede over Broen, men den tredie opholdt endnu Fjenden, hjulpet af et Halvbatteri, som ved Slagets Begyndelse havde staaet paa Nord-siden af Slien, og nu, medens de andre gik over, spillede mod Fjenden over Vandet. Her stod jeg nu og forbandt, medens Kanon- og Geværkugler susede omkring mig. Jeg stod vel bag et Hus ved Broen, men maatte ofte løbe frem og tilbage, fra den ene Side til den anden over en aaben Plads.

De gamle Husarer.

Ved den Eskadron, som Ritmester *Hegermann-Lindencrone* i 1848 dannede af gamle Husarer, der frivilligt ønskede at tjene igen, kom ogsaa Nordmanden *Glemedius Guldbrandsen*. (Født i Bergen 1817.)

Han var med i Affæren ved Hoptrup, hvor han dræbte 1 og saarede 2 Fjender, inden han blev taget til Fange.

Det var om ham, der blev skrevet i Visen:

Han ved Hoptrup førte Sværdet,
som han var en Tordenskjold,
tappert stred han uforfærdet,
til han faldt i Fjendevold.

I Fangenskabet kunde han blive fri paa Æresord, hvis han vilde love ikke at kæmpe mod Slesvig-Holsten.

Hertil svarede Guldbrandsen: „Nej, saa bliver jeg hellere, hvor jeg er. Jeg ønsker at dø med Ære, men at svige mine danske Kammerater for at erholde en skændig Frihed, det anser jeg for en Vanære, derfor bliver jeg“.

I 1849 var Guldbrandsen ogsaa med i Krigen. Han var med ved Fredericia, hvor han saa, at General Rye faldt, og hvor han med sine Husarer bemægtigede sig en Del fjendtligt Tros. Han var dengang avanceret til Sekondløjtnant.

Leopold Løvenskiold.

I Ugeskriftet „Danebrog“ for 1880 giver Frederik Barfod en Skildring af Nordmanden *Leopold Løvenskiold*:

„Man var ikke meget langt fra at anse ham for en, som der hverken kunde blive det ene eller det andet af. Det eneste, som han ret drev med fuld Lyst, var Jagten, især Bjørnejagten, og han var vidt kendt som en dristig og dygtig Bjørnejæger. Jeg saa ham første Gang d. 13de Januar 1848 ved Studenternes nordiske Nytaarsfest paa Skydebanen. Efter Bordet kom han hen for at hilse paa mig, men det var meget lang fra, at jeg straks følte mig tiltalt af ham. Jeg mærkede ikke nogen sprudlende Livlighed, men han var jo ogsaa en Mand paa 30 Aar. Endnu mindre mærkede jeg det fine og slebne Væsen, som man skulde vente hos Statsholderens Søn. Han havde brede Skuldre og hvert Ledemod syntes at vidne om Kraft; men hans Aasyn var saa yderlig jævnt og dagligdags, at man skulde fristes til at tvivle om, at der bag hans Pande boede en Aand, som kunde sætte de stærke Lemmer i Bevægelse. I øvrigt, da jeg ledede Samtalen hen paa Norge og paa de saakaldte norske Nordmænd, særlig da paa Henrik Wergeland, mærkede jeg straks, at der kom baade Liv i hans Stemme og Sjæl i hans blaa Øjne; Manden begyndte at hue mig.

Løvenskiold var altsaa hernede, da det slesvig-holstenske Op-rør udbrød, og han meldte sig straks hos Krigsminister Tscherning for at blive optagen som Menig i den danske Hær. Men Tscherning turde ikke optage „Fremmede“, Udlændinge i Hæren; han frygtede for, at det skulde blive agtet for et Brud paa Neutralite-ten, et Brud, der kunde give Holstenerne Ret til at optage alle mulige andre Tyskere i deres Rækker og – Løvenskiold blev af-vist. Han lod sig dog ikke saaledes uden videre afvise; – han vilde, hvad han vilde. Han spurgte, om han ikke kunde vinde Borgerret, Indfødsret. Jo, naar han købte en større Ejendom, vilde det vist ikke falde ham vanskeligt. Saa købte han sig, jeg tror det var for 54000 Kroner, en Grundejendom i Kjøbenhavn og og købte sig derved Ret til som dansk Grundejer at tage Tor-nystren paa Nakken og Musketten i Armen og som menig dansk Soldat at træde ind under det korstegnede Dannebrog! Han blev saaledes den Første af de tusinde Frænder, der i hint Aar traadte ind under vort himmelfaldne Banner og der-for skal han ogsaa altid nævnes som den første, naar Navnene ihukommes paa dem, som med sit Hjerteblod beseglede Troen

paa Nordens Enhed, blandt dem, der kæmpede og blødte for Dannevirke som Danmarks, som Nordens Sydgrænse,

Ved Bov, var han tilfældig Fløjmand i en Deling (3: Peloton) af 10de Bataillon og efter denne Træfning blev han, saa vidt jeg mindes, straks Korporal.

Nu drog man ad Slesvig til, og inden faa Dage stod man paa Dannevirke. Saa underhandlede der om Fred med Preusserne, men forgæves. Imens blev Løvenskiold syg; han fik Koldfeber og havde allerede haft den i flere Dage, da han Paaskemorgen tidlig var hos Lægen. Denne sendte ham med Recept til Slesvig By. Han fik Medicinflasken i Lommen, men næppe var han atter ude paa Gaden, før han hørte Skydning. Han lyttede et Øjeblik: Nej, der var ingen Tvivl, det var Kanonerne, der brummede, skønt alle havde været enige om, at man i det allertidligste først næste Dag kunde vente Preussernes Angreb. Han for da afsted til sit Kompagni, fandt det og kæmpede kækt hele Dagen, indtil vor lille Hær efter en stolt Modstand tilsidst mod Aften maatte trække sig tilbage for Overmagten, medens Fjenden selv var saa udmattet, at han ikke kunde tænke paa at sætte efter den.

Men Feberen forlod Løvenskiold; den var og blev borte; han mindedes den først atter, da han vilde lægge sig til Hvile paa Marken og følte Medicinflasken i Lommen.

„Jeg har tit været paa Bjørnejagt“, sagde han efter Slaget ved Slesvig, „men aldrig paa saa lystig Jagt som denne; det gik hele Dagen som det var smurt!“

Hæren trak sig tilbage til Als, hvor den maatte blive liggende nogen Tid. Løvenskiold havde dog bedre Brug for de faa Fredsuger, end at ligge uvirksom paa Als. Altsaa tog han et Par Ugers Orlov og drog gennem Fyen og til Fods gennem Sjælland til København, hvorfra han vilde til Norge for at rejse nye Frivillige.

Men d. 28de Maj stod han atter i Sundeved og ligeledes d. 5te Juni. Førstnævnte Dato faldt den dygtige Kaptajn Thestrup ved Dybbøl Mølle. Thestrup var samme Morgen bleven forbigaaet til Bataillonskommandør af en yngre Officer, hvilket havde gjort et smerteligt Indtryk paa flere end ham. Da han nu faldt dødelig saaret om i Løjtnant H. R. Klöckers Arme, sagde Løvenskiold til ham:

„Falder Hr. Kaptajnen ikke som Bataillonens Kommandør, saa falder De dog som dens første Soldat!“

Den 5te Juni 1848 stod Løvenskiold som Sekondløjtnant ved

10de lette Infanteribataillon, ved hvilken han stadig havde kæmpet. Han delte altsaa Æren for begge disse stolte Dage, men hans eventyrlige Kampmod bragte ham allerede nu hans Bane, bragte ham den menneskelig talt altfor tidligt. Da Hannover-
anerne d. 5te Juni om Middagen rykkede frem over Nybøl, drev de vore svage Forposter efter en haard Kamp tilbage mod Stenderup. Løvenskiold kæmpede i Kaptain O. Westengaards Skyttekæde. Kaptajnen bød ham trække sig tilbage fra Hegnet, som han stod ved; men han vilde ikke adlyde, uagtet de talrige Fjender ikke var 30 Skridt fra ham og uagtet han om Natten havde drømt, at han var bleven saaret og fangen.

Han havde netop skudt en hannoveransk Underofficer og gav sine Kammerater Tegn herom ved at vifte med Lommetørklædet.

Da fik han selv en Kugle i Underlivet. Han segnede om, men rejste sig og gik vel et halvt hundrede Skridt, inden han atter faldt om. En af Soldaterne vilde blive hos ham for at hjælpe ham bort og saaledes frelse ham fra Fangenskab. Men han maatte ikke. Løvenskiold bød: „Gaa du til din Gerning og lad mig blive liggende, – det var Synd om saa brav en Karl som du skulde blive Tyskernes Fange“. Altsaa blev den døende Løvenskiold Hannoveranernes Fange og bragt til Sygehuset i Flensborg.

Men Heltemodet indgyder uvilkaarlig selve Fjenden Agtelse. Han blev af Fjenden plejet med Omhu og Ærbødighed. Dog udaandede han Søndagen den 11te Juni. Senere blev hans Lig udvekslet og ført til Sønderborg, hvor det d. 5te Juli blev jordet.

Han selv staar nu ved Ryes udødelige Brigade“.

Fostbroderskab

Et Billede, der fandtes overalt i Krigsaarene.

Takken til de Frivillige.

En Takskrivelse til de svenske og norske Frivillige fra 1848 og 1849 fik 44049 Underskrifter.

Til

de Frivillige fra Broderrigerne, som tog Del i Kampen for Danmarks Sag i Aarene 1848 og 1849.

Vor broderlige Hilsen!

Medens vi Danske med rørte og taknemmelige Hjerter tiljuble vore egne hjemvendende Krigere vor Hilsen, gribes vi af den samme Taknemlighedsfølelse imod vore heltemodige nordiske Brødre.

Da vort Fædreland i Farens Stund rejste sig til Nødværge, til Forsvar for sin Ret og Selvstændighed, til Værn for sit og Nordens ældgamle Grænseskel, da trængte Kampraabet hinsides Sundet. Og ikke forgæves lød det iblandt Nordens Urfjelde: mangan herlig Yngling, mangan ædel Mand ilede hid fra den fjerne Arne og stillede sig i de Kjæmpendes Rækker.

Med højmodig Djervhed have I, vore Fosterbrødre! paa Farens Dag blandet Blod med vore egne Krigere: i vor moderlige Jord bevares Støvet af Eders faldne Helte. At frede om disses Minde skal være os en hellig Pligt; deres og Eders Navne skulle være indskrevne med uudslettelige Runer i Dannerfolkets Hjerter.

Vel er Trængslernes Tid endnu ikke omme; snart ville maaske Danmarks Sønner atter nødes til at drage Sværdet imod overmodige og underfundige Fjender. Men ikke destomindre føle vi allerede nu – medens Vaabnene hvile for en Stund – en levende Trang til at udtale for Eder, I dyrebare Brødre! Danne-mænds varmeste Tak og hjerteligste Hylding.

For ethvert Offer, I have bragt Danmarks hellige Sag, der er Retfærdighedens og Frihedens, velsigne Eder Gud!

I September 1849.

Paa 42687 Medunderskrevnes Vegne som Indbydere:

Herpaa følger 63 Underskrifter, hvoraf kan mærkes følgende, velkendte Navne:

*C. Alberti, H. C. Andersen, H. Bagge,
Aug. Bournonville, P. Faber, Fr. og N. Hammerich,
I. F. Hansen, C. Hauch, B. A. Hoppe,
Bianco Luno, M. G. Melchior, S. Middelboe,
I. F. C. Wilkens, I. I. A. Worsaae,
A. Øelenschläger, H. C. Ørsted.*

Et Eksempplar af ovennævnte Takskrivelse tilstilledes enhver, der frivillig havde deltaget i Krigen. I Ornamenterne rundt Teksten stod følgende Navne paa faldne Frivillige: C. Cederstrøm, Lejonhufvud, Sommelius, A. Lagerbjelke, C. H. Holst, L. Løvenskiold, C. L. Hagberg, Aug. v. Duse og A. Lundbom. Nedentil stod anført de vigtigste Slagdage fra Bov $\frac{9}{4}$ 1848 til Fredericia $\frac{6}{7}$ 1849.

Under $\frac{2}{11}$ 1850 udsendtes fra Kjøbenhavn et trykt Brev til hver af de svenske og norske Frivillige. Det er underskrevet af 9 Mænd, hvoriblandt A. Bournonville, Hammerich, Constantin Hansen og C. Ploug, og lyder saaledes:

„Paa danske Medborgeres Vegne har vi den Ære at tilsende Dem den medfølgende Skuepenge, som er præget til Erindrings-tegn for de Frivillige fra Broderrigerne, der havde deltaget i Danmarks Kamp for Slesvig og som i billedlig Fremstilling minder om den Aand, der drev dem i Kampen. Vi bede Dem modtage den med en Tak ikke blot for deres personlige Bistand, men ogsaa for dette første Vidnesbyrd om et folkeligt Sammenhold i Farens Dage“.

Paa den ene Side af den Medaille, der i 1850 prægedes til Minde om de Frivillige, og hvor man ser Heimdal med sin Hane paa Bifrost blæsende i Luren til Kamp, staar: Nu stander Striden under Jutland. Paa den anden Side, hvor man ser en Vikingedrage med Norges og Sverrigs Vaaben, staar: Og Børen blæser dennem ind for Danmark.

1864.

Tiden før Krigen.

Ogsaa i Tiden mellem 1850 og 1864 var der Fart i den skandinaviske Bevægelse, og i 1856 udtalte *Oscar den I* paa et Studentermøde: „Herefter er Krig mellem skandinaviske Brødre en Umulighed“.

Den svenske Konge vilde gerne have gaaet videre, og den Plan blev fremsat, at søge en dynastisk Forbindelse mellem Sverrig, Norge og Danmark—Slesvig. Prins Kristian skulde holdes skadesløst ved at modtage de tyske Hertugdømmer. Som Følge heraf havde Kong *Oscar* tilbudt Danmark et Forsvarsforbund, der skulde gælde Landsdelene Nord for Ejderen, men Tilbudet blev afvist fra dansk Side.

Da Uvejrsskyerne trak sig sammen om Danmark, var Sverrig—Norge faktisk den eneste Magt, hvorpaa Danmark syntes at kunne stole. Der var personligt Venskab mellem *Carl den XV* og Frederik VII, og paa et Møde i Skodsborg i Sommeren 1863 gav Karl den XV de bedste Løfter. Den svenske Gesandt i København, *Hamilton*, var ogsaa ivrig Skandinav og den svenske Udenrigsminister *Manderstrøm* stod paa samme Side. Men det svenske Statsraad vilde det anderledes, og paa et Møde den 8. September paa *Ulrikdals Slot* blev der protesteret imod, at de skandinaviske Riger blev kastet ind i Kampen, hvis ikke i det mindste en Stormagt lovede at støtte os. Resultatet blev, at man fra svensk Side besluttede først at forhøre sig for i Udlandet og at gøre alt for at skaffe Danmark Bistand ad denne Vej.

Men de gode Hensigter blev til intet, og idet man benyttede Novemberforfatningen som Paaskud, bestemte det svenske Ministerium sig til – imod Karl den XV's Ønske – at trække sig tilbage fra Forsvarsforbundet.

Da Krigen kom.

Men alligevel -- da Kampen atter i 1864 kom til at staa om Nordens gamle Grændsevold, var der næppe et Hjerte i Sverrig, Norge og Finland, der ikke slog varmt og deltagende for vor Sag. Og da de udenrigske Forhold formede sig saaledes, at de nordiske Lande som Helhed ikke greb ind med væbnet Haand, var det de enkelte Personer, som bevidnede deres Trofasthed mod Nordens Sag. En af de første, der saaledes tjente vor Sag, var *A. W. Møller*, Jønkøping, der fra den 10. Februar 1864 gjorde et mægtigt Arbejde for at rejse en nordisk Frivillighær. Blandt de første Svenskere, der meldte sig under Fanerne, og fik den første Uddannelse i København var iøvrigt følgende: *Emil Ekstrøm, Otto Bolt, J. W. Johansson, Otto Ek-lund, Axel Kløwerskjold, E. Forssman og Gustaf v. Engestrøm.*

Nogle var allerede gaaet til Hæren bl. a. Sergent *C. G. Elgstrøm.*

De frivillige blev hjertelig modtaget i København, ikke mindst af Kammerherre *O. M. Bjørnstjerna*, Sverrig-Norges Minister, og svensk Løjtnant *Rosenmüller*. Samtidig arbejdedes der paa anden Maade for vor Sag rundt om i Norden og baade i Norge, Sverrig og Finland dannedes Komiteer, der indsamlede Penge og Beklædningsgenstande til Danmark. Og det var ikke blot i Storstæderne, det var snart sagt i hver By.

Fra Sverrig kom 38,653 Rdr., fra Norge 23,377 Rdr. og fra Finland et betydeligt Beløb, som vi ikke har Tal paa. Desuden indsamledes en Mængde Beklædningssager m. m.

De frivillige i 1864.

Hvormange der i Trængselens Dage meldte sig under vore Faner, kan ikke bestemt opgives, men efter de Oplysninger, man har, kan man dog komme Tallene nogenlunde nær.

Af norske Frivillige har antagelig mindst 144 gjort Tjeneste dels i Hæren, dels ved det Aarøeske Strejfkorps. Af svenske Frivillige gjorde ca. 429 Tjeneste i Hær, Flaade og Strejfkorps. Dertil kom 11 finske Frivillige.

Erindringer om de Frivillige i 1864.

Nicolai Brodersen

var født i Bergen 1834 og blev d. $2\frac{3}{8}$ 1864 ansat ved det Aarøeske Streifkorps, hvor han gjorde Tjeneste til d. $31\frac{1}{8}$ s. A. Han var den Gang Guldsmesvend, men hans Beskæftigelse ved Guldsmehaandværket har vistnok mere bestaaet i at søge Arbejde end i at modtage. Han var altid i glimrende Humør og saa elskværdig, at det var umuligt at blive vred paa ham for Alvor, ikke en Gang naar han havde tømt et Glas mere end strengt taget nødvendigt. I Kompagniet var han uundværlig, ja uerstattelig; thi han var i Bunden en Kærnekarl, som alle holdt af. I sit Ydre var han uordentlig, Livbæltet var altid for vidt, Halsbindet var altid væk, kort sagt han var i højeste Grad umilitærisk i sin Form. Det var frugtesløs Kamp at søge at faa Orden paa ham, han kunde derfor ogsaa tilsidst gjøre hvad han vilde, — man maatte trøste sig med, at hans Knapper altid var saa blanke og fine.

En Dag — det var den 17de April — medens Kompagniet laa 1 Mils Vej fra Assens og ventede paa Skumringen for at fare over Sundet og overrumple den fjendtlige Strandvagt i Sønderballe paa Slesvigs Kyst, havde Mandskabet splejset sammen til en forfærdelig Drik, som de kaldte „Rampus“. Denne steg maa-ske Brodersen til Hovedet, ialfald kom han i Haandgemæng med en svensk frivillig Carl Anderson, der lignede Brodersen i meget. Det gjorde et pinligt Indtryk, fortæller Oscar Nissen, at høre Anderson, der ogsaa havde smagt paa Rampusen, raabe højt: „Vent du bare til vi kommer ud, saa skal jeg sende dig en Kugle i Ryggen!“ Thi alle troede ham god for at holde Ord. Men det gik imidlertid ganske anderledes: Det blev Anderson og ikke Brodersen, der fik Kugle i Ryggen og det samme Nat.

Ekspeditionen var gjort, nogle fjendtlige Ulaner var tagne, og Kompagniet skulde igen over til Fyen. De 30 Dragoner, som var med, red foran, — da høres pludselig en Geværssalve, Dragonerne vender om i Karrière, og den kække Løjtnant Bauman raaber: „Tilbage, Folk! Raskt! Der er Infanteri saa langt, vi kan se“. — Saa lød der endnu et Par Salver og saa for Kompagniet i Springmarch mod Kysten til Baadene, — det var næsten 1 Mil. En østerrigsk Afdeling, der var paa Gjennemmarch til Dybbøl, kom til, opfattede øjeblikkelig Situationen og skyndte sig til Kysten, saa de Danske ved Ankomsten dertil blev mod-

taget med Skud. At komme hen over Stranden til Baadene i sluttet Trop var umuligt. Der blev derfor givet Ordre til, at to og to skulde springe over for at give saa lidet og uroligt Maal som muligt for Fjendens Kugler. Nissen sprang frem og tog Dækning bag en optrukket Baad. Men denne blev snart gennemhullet, hvorpaa han ilte ud i Vandet og derfra til Transportbaaden, der laa med Landgangen nedfiredt for at tage Folkene op. De fleste kom om Bord, Brodersen var blandt de første. Han træder da frem for sin Kompagnichef, den svenske Premierløjtnant Raab, og siger paa sit bergensiske Sprog: „Å, vil Hr. Løjtnanten tage mit Gevær?“ „Hvad er det nu Brodersen vil da?“ spurgte Raab. „Jo, Sagen er“, svarede Brodersen, „at Anderson netop fik en Kugle og bad mig ikke lade ham blive liggende paa Stranden“. „Brodersen faar ikke Lov til nu at udsætte sit Liv til ingen Nytte“, svarede Raab. „Jeg har lovet det“, sagde Brodersen og gik roligt fra Borde.

Det lykkedes ham ogsaa med stort Besvær at faa bakset Kammeraten op paa sin Ryg, hvorpaa han vendte tilbage med sin Byrde. Anderson levede, da Brodersen fik ham paa Ryggen, thi han havde takket for Hjælpen, men da de kom ombord, var han vandret heden, thi undervejs havde flere Kugler boret sig ind i hans Ryg. Brodersen derimod var uskadt; thi Andersons Legeme havde dækket ham som et Skjold.

Fra den Stund var Brodersen Korpsets erklærede Yndling og der var ikke en, der misundte ham, da han d. 27de Juni fik Danebrogsmændenes Hæderstegn for sin vakre Daad.

I 1876 erholdt han den danske Erindringsmedalje.

En finsk Frivillig i 1864.

I Begyndelsen af April 1864 meldte der sig ved det 22de danske Infanteriregiment i Dybbølstillingen en ung finsk Officer, som havde meldt sig frivillig til Tjeneste ved den danske Hær og af Krigsministeriet var ansat ved det nævnte Regiment. Det var Sekondløjtnant K. O. Carlsson ved Åbo Skarpskyttebataillon. Regimentet, der havde deltaget i Dybbølstillingens Forsvar hele Tiden, havde paa det Tidspunkt allerede haft en temmelig betydelig Afgang af Officerer, og det var derfor en Selvfølge, at den høje, statelige unge Officer, der meldte sig frivillig for at deltage i Forsvaret, var særdeles velkommen ved Regimentet. Hans tiltalende Ydre og hans hele sympatetiske Fremtræden vakte straks en gunstig Stemning for ham blandt Regimentets Officerer, og

han fik ogsaa Lejlighed til ved Deltagelse i Krigsbegivenhederne at vise, at han havde Hjertet paa det rette Sted, og, at han svarede til de Forventninger, som hans kvikke, frejdige Fremtræden vakte. Dybbølstillingens Belejring var paa det Tidspunkt, da Carlsson meldte sig til Tjeneste, allerede temmelig vidt fremskreden. Tjenesten i Skanserne og Løbegravene var streng og farefuld for Forsvarerne, alvorlig nok for dem, der havde været med fra første Færd, set Forholdene udvikle sig og vænnet sig til dem, dobbelt alvorlig for den, der kom der som ny og ukendt med Situationen. Men Carlsson viste sig denne voxen. Rolig og uforfærdet passede han sin Tjeneste i Tur med Regimentets andre Løjtnanter, og ligesom han stedse nød Kammeraternes Sympati, forstod han ogsaa at vinde Mandskabets Hengivenhed og sætte sig i Respekt hos dem, han var sat til at kommandere over. Lang blev hans Tjeneste under de egentlige, alvorlige Krigsbegivenheder ikke, men lang nok til, at han kunde faa Lejlighed til at gøre personligt Bekendtskab med de prøjsiske Granater. Den 18de April – den Dag, da Dybbølstillingen blev stormet og de sammenskudte Skanser faldt i Prøjsernes Haand – sad han om Morgenen i en Løbegrav sammen med 6 andre af Regimentets Officerer. Hans Kompagni var Reserve for Regimentets 1ste Bataillon, og ved Kompagniet opholdt sig foruden Kompagnichefen, Premierløjtnant Behrens og Kompagniets 2den Sekondløjtnant Berlien, tilligemed Regimentschefen Oberstløjtnant Falkenskjold og Chefen for 1ste Bataillon, Kaptajn Baland, begge med deres Adjutanter Sekondløjtnant Svane og Sekondløjtnant Bache. Det var disse 7 Officerer, som sad sammen i den ovenfor nævnte Løbegrav. Foran denne, omtrent ude i Skanselinien, laa et Mortérbatteri, som havde generet Prøjserne meget om Natten, hvorfor Broagerbatterierne begyndte at tage det under Behandling, saasnart det blev lyst nok dertil. En af de svære Granater, som var tiltænkt Mortérbatteriet, gik over dette, og da Løbegraven, hvori de 7 Officerer sad, var lige i Skudlinien, slog Granaten ind i Brystværnet, eksploderede der og sendte sine Sprængstykker ind mellem Officerne. 2 af disse, Kaptajn Baland og Premierløjtnant Behrens blev dræbte paa Stedet, 3 af dem, hvoriblandt Løjtnant Carlsson, blev saarede. Carlsson fik sit Saar i Hovedet, men det var lykkeligvis ikke farligere, end at han kunde føres tilbage i Tide, og han undgik saaledes at falde i prøjsisk Fangenskab. Efter at være bleven helbredet meldte Carlsson sig atter til Tjeneste ved Regimentet, som efter at være bleven reorgani-

seret efter dets totale Tilintetgørelse den 18de April var bleven stationeret paa Fyens Vestkyst, og han vedblev at forrette Tjeneste ved det, indtil han sammen med de andre fremmede Officerer, der havde meldt sig som frivillige ved den danske Hær, fratraadte Tjenesten ved denne efter de egentlige Krigsbegivenheders Ophør. Den 1ste September 1864 modtog han en Skrivelse fra Krigsministeriet, der indeholdt hans Afsked og bragte ham Ministeriets Tak for hans gode og trofaste Tjeneste.

„Hvart är mina stöflor?“

En dansk Læge fortæller:

Det var i Midten af Marts; Regnen strømmede som sædvanlig ned i store Masser. Inde i Huset havde vore Oppassere lavet Bøfsteg af vort Naturalforplejningskød, og vi sad paa Resterne af Møblementet og nød den. Iblandt Selskabet befandt sig to svenske Officerer, prægtige, store, støtte Mænd, som i en mærkværdig Fart vidste at indleve sig ikke alene med Officererne, men ogsaa med Mandskabet, Løjtnanterne Rycander og Rudbeck.

Ligesaa uventet som pludselig skinner Solen; Rudbeck faar en Ide, kalder paa sin Oppasser, en lang, blond, skikkelig Fyr, men næppe af de hurtigste i Omløb i Hovedet: „Hans, sätt mina stöflor utanför, så dom torkar i solen!“, trækker Brandstøvlerne af og betror dem til Hans' Omsorg. Men Glæden med Solen var kun kort; en halv Timestid efter klasker Regnen paa Ruderne. Jeg kommer derved i Tanke om Støvlerne og udbryder: „Rudbeck, Deres Støvler!“ — Rudbeck kalder paa Hans, der kommer farende ind: „Hvart är mina stöflor?“ Hans (med en tynd Tenorstemme): „Dom torkar i solen, Hr. Løjtnant!“ Da Støvlerne kom ind, var de halvt fulde af Vand; de havde staaet lige i Tagdryppet. Den godmodige Svensker hældte Vandet ud med et Smil og trak de vaade Støvler paa. Han havde aldrig et ondt Ord til nogen; men der fortæltes om ham, at han en af de første Gange, han var i Ilden med sin Deling, fugtledte en Mand, der gjorde Forsøg paa at knibe ud, saa grundig igennem, at ingen senere forsøgte sig paa Sligt.

Med Aarøes Strejfkorps.

I Artillerimuseet i Stockholm staar der et lille Dannebrogslag, hvorom der altid flokkes en Skare Besøgende. Det er det Mærke, hvorunder det svensk-norske Kompagni i Aarøes Strejfkorps kæmpede for Danmark i Krigen 1864.

Strejfkorpset blev dannet paa Als sidst i Marts, fortæller en svensk Frivillig. Muligvis har man i det danske Krigsministerium tænkt noget paa Oprettelsen af et saadant Korps; men hvorledes det saa hænger sammen dermed, vist er det, at da den danske Infanterikaptajn Aarøe gjorde Indstilling derom, blev denne straks godkendt. Regimentet – eller Korpset som det blev

kaldet – skulde gøres saa let bevægeligt som muligt; Mandskabet, som skulde bestaa af Frivillige fra Regimenterne, skulde selv koste sit Underhold, ogsaa med Linned og Skotøj mod en Løn af 3 Mark = 1 Krone pr. Døgn. Intet Træn maatte medføres. Korpset skulde udføre Bevægelser mod Fjendens Forbindelseslinier, foretage Recognosceringer og forøvrigt være rede til at gribe ind, hvor det krævedes. Fartøjer og Robaade skulde stilles til dets Raadighed tilligemed en mindre Rytterdeling og nogle faa lette Kanoner, saa Mandskabet kunde trække dem.

Aarøe havde et godt Navn i Hæren. Under Krigen 1848 – 50 var han flere Gange blevet nævnt for Tapperhed og Dygtighed. I Slaget ved Isted, den 25. Juli 1850, var han Adjutant hos den tidligere Stabschef, Oberst Læssøe, og Maaden, hvorpaa han efter dennes Død udførte hans givne Bestemmelser, vakte en Sympati hos Nationen og Hæren, som endnu var bevaret.

Han var en lille, sortsmudset, kvik Mand med livlige Ge-bærder, der med Værdighed hævdede sin Stilling som Chef for Korpset.

Paa Als havde han truffet Løjtnant ved Kalmar-Regimentet, Friherre Hugo Raab; han var straks rede til at blive Chef for Korpsets 1ste Kompagni, og det blev bestemt, at dets Mandskab skulde samles af de i de danske Regimenter spredte Svenskere og Nordmænd, som var villige dertil.

Hugo Raab havde siden den 2den Marts været ansat ved Overgeneralen, Generallojtnant Gerlachs Stab og havde tjent i

denne Egenskab ogsaa i den blodige Strid foran Dybbøl den 17. Marts. Han var nu 32 Aar. Kort efter at være bleven Officer var han draget til Stettin for der at studere Bryggerivæsenet; her kom han tillige til at studere det præjsiske Militærvæsen. Han gennemgik Krigshøjskolen i Berlin og gjorde siden Tjeneste baade ved et Dragon- og Ulanregiment og ved det preussiske Artilleri og Fodfolk. Derefter blev han Generalstabsofficer i sit Hjemland, og naaede ogsaa at deltage i en Rigsdagssamling blandt Ridder-skabet og Adelen og blev, fremragende som altid, trods sin Ungdom Medlem af Statsudvalget, hvis vi ikke husker fejl. Carl XV sendte ham i November 1863 til Danmark for at overvære Frederik VII's Ligfærd i Roskilde; ved den Lejlighed blev han Dannebrogssridder.

Han var en granvoksen, lys, imponerende Mand, som indgød Tillid og Agtelse, hos Soldaterne Æresfrygt. Skønt kun Løjtnant, betragtedes han i Danmark 1864 af alle de mange, som kendte ham, som en Storhed.

Hurtig fik Raab samlet et halvt Hundrede svenske og norske Frivillige. Ved første Møde sagde han til nogle af dem: „I kan trygt lægge Jer Skæbne i mine Hænder; jeg skal ikke misbruge Eders Tillid.

Aarø var ligesaa virksom paa sin Side. Den 23. Marts var ca. 120 Mand ordnede i 2 Kompagnier og Kort efter brød Korpset op fra Als for nordligere at udføre Bevægelser mod den slesvigske Kyst. Assens blev Hovedkvarteret, og der mødte Dragonafdelingen. Det svensk-norske Kompagni lagdes i Landsbyen Aborg helt nær ved Byen.

Med April Maaned begyndte den virksomme Tid. Stundom var hele Korpset ude paa Ekspeditioner, men i Reglen kunde omtrent Halvdelen hvile ud i Kvartererne, medens den anden Halvdel var til Søs. Der begyndte at bringes Fanger til Assens fra Overfaldene paa Kysterne; senere blev de førte til Nyborg og København.

Det Overfald, som gav bedst Udbytte, var det ved Løjt Gaarde, nær ved Kysten, hvor en præjsisk Ulaneskadron havde Kvarter.

Denne Ekspedition udførte Raab hovedsagelig med sine Svenskere og Nordmænd. En mindre Dampbaad førte dem mod Kysten. I Nattens Mørke vilde Kaptajnen ikke have Ansvaret for Manøvreringen, til sidst vægrede han sig ved at sejle videre. Raab tog da selv Roret og lod Folkene lodde. Vej fandt han.

Da Folkene var komne i Land og lydløst kom Gaardene nær, bleve disse omringede, og paa et givet Tegn styrtede alle frem, fangede Vagtposterne og sprang ind i Gaardene, hvor Dørene blev sprængte, og de roligt sovende Ulaner tagne tilfange. De, som gjorde Modstand, blev slaæede ned med Kolber og Hug. Eskadronschefen, en Ritmester, blev ligeledes fangen (det var dog en Løjtnant). Raab behandlede ham med største Høflighed, og han gengældte denne ved at fremhæve Raabs Duelighed ved Ledelsen af Angrebet.

Det var dog lykkedes adskillige Ulaner at komme bort, og de tilligemed Resten af Eskadronen og andre Tropper kunde ventes hvert Øjeblik. Landsbyen maatte derfor hurtigt rømmes; Sadler og meget andet maatte Fangerne bære, og med Geværet i Haanden og tagne Karabiner og Lanser paa Skuldrene blev Tilbageslaget ilsomt tiltraadt. Alle de i Stalde og Lader staaende prægtige Heste kunde ikke tages med; de overlodes til de brat vækkede slesvigske Bønder; men det var nok ikke sikkert, at de fik Lov til at beholde de svenske og norske Gutters smukke Gave.

Inden det endnu lysnede var man til Søs. Raabs Folk fik under Færden stor Sympati for de fangne Ulaner og Respekt for deres Chef, som virkelig var en brav Mand. Ulanerne blev for deres Vedkommende meget velvilligt stemte mod deres Overvindere; der blev paa begge Side en ligefrem rørende Velvillie, alt var jo gaaet saa gemytligt til, at der næppe var bleven udgydt en Draabe Blod.

Da Strejfkorpset hen paa Formiddagen kom til Assens, blev der Røre; hele Byen skulde til Havnen for at se paa Fangerne; mest Opsigt vakte de mange Lanser med Vimplerne, som vi nu formode pryder et Værelse i et eller andet historisk Musæum i København.*)

Overfaldet ved Løjt vakte Respekt for Strejfkorpset. Tropper blev i Mængde sendt til Kysten, medens Forraadene skyndsomt flyttedes ind i Landet.

Flere andre velledede Ekspeditioner kunde nævnes fra Begyndelsen af April. Den 17. fik Aarø Befaling til den følgende Nat at lande med hele sin Styrke ved Sønderballe to Mil Nord for Dybbøl.

Paa Vejen derhen saas Syd paa Nathimlen farvet blodrød af brændende Huse i Sønderborg og ved Als Sunds Kyster, og fjernt hørtes de vældige Brag af Kanonskud. Som bekendt bom-

*) De findes paa Tøjhuset i København.

barderedes Dybbølstillingen i Nattens Løb og blev stormet den følgende Formiddag.

Lykkelig og vel kom Korpset til Kysten nær Sønderballe og rykkede som sædvanlig frem med største Forsigtighed; men da man nærmede sig Landsbyen, faldt der Geværskud, først enkelte, snart hurtigere efter hverandre. Fra Gaardene hørtes Hundeglam; maaske det var det, som gjorde Prøjserne saa vagtsomme. Aarø lod dog sine Folk gaa frem; men da Geværilden tiltog i Styrke, indsaa han, at her kunde hele det lille Korps Tilværelse staa paa Spil; alt hvad han kunde udrette ved at demonstrere, var udrettet, saavidt Omstændighederne tillode det. Dragonafdelingen, som var fulgt med i en Transportbaad, fik Befaling til at skynde sig tilbage; dette skete ogsaa i hurtigt Trav, og med Tab af en dræbt Hest kom Dragonerne atter til Stranden og om Bord i Transportbaaden.

Fægtende drog de to Kompagnier sig saa tilbage og kom derved snart i en farlig Stilling, da Fjenden spærrede Vejen med en Kæde, hvorfra der udgik en rasende Hurtigild. Nu maatte Korpset slaa sig igennem for ikke at blive afskaaret. Svenskere, Danskere og Nordmænd med Aarø, Raab og andre Officerer tilligemed Kommandersergent Edberg ved 1ste Kompagni i Spidsen styrtede under Hurraraab gennem den tætte Kugleregn mod den omgaaende Styrke. Prøjserne afventede ikke Angrebet; de spredtes som Avner for Vinden, og Kompagnierne naaede lykkelig Stranden, hvor Indskibningen nu maaske gik noget raskere end ellers, da Kuglerne peb mod og over Korpsets Dampbaad. Prøjserne havde nemlig hurtigt samlet sig igen.

Da den sidste Baad havde naaet Fartøjet, saa Friherre Raab fra Dækket en Mand ligge nær Stranden halvt i Vand. „Vil Hr. Baronen holde mit Gevær, henter jeg ham straks“, sagde en ung Nordmand, Brodersen, Guldsmidesvend fra Kristiania. Raab tog Geværet og med det samme var Brodersen i Søen og hentede den saarede, som dog døde snart efter.

For denne og flere Bedrifter blev Brodersen Korporal og Dannebrogsmænd.

Man har svært ved at forstaa, at Strejfkorpset paa denne æventyrlige Færd kun mistede en halv Snes døde og saarede; det ringe Tab kom af Mørket, som hindrede Fjenden i at tage sikkert Sigte; efter tyske Opgivelser var dog deres Tab ikke ubetydeligt større.

Blandt de faldne var C. Andersson, Malersvend fra Göteborg,

haardt saaret blev Korporal Broberg, Kontorist fra Stockholm; nogle andre Svenskere fik lette Saar. De døde blev begravede paa Assens Kirkegaard, og Korpset paraderede ved Ligfærden.

Sidst i April og først i Maj fik Korpset Forstærkning af Frivillige fra Als og Fyn; blandt disse var mange Svenskere og Nordmænd, som havde oplevet forfærdelige Dage og Nætter i Dybbølstillingen og været med ved Blodbadet den 18de April. I Særdeleshed havde de, som havde tjent ved 2det, 3dje, 10de og 18de Regiment meget at berette om de Blodscener, de havde været Vidne til. Alle roste i høje Toner Danskernes Tapperhed og Udholdenhed.

Blandt de Officerer, som ved den Tid kom til Korpset, var Sekondløjtnant C. T. F. B. Borgenstjerna, som havde været svensk Søofficer og senere Kaptajn paa en Dampbaad. Videre kom Løjtnanten ved Livgrenaderregiment I. H. Tisell, der som Premierløjtnant ved 9de Regiment havde deltaget med Hæder i Dybbølstillingens Forsvar og Slaget den 18de April. Paa Dybbøl havde han paadraget sig en svær Brystlidelse og maatte melde sig syg kort efter sin Ankomst til Korpset; først hen paa Sommeren blev han atter tjenstdygtig. K. I. H. A. Silfversparre ved det svenske Ingeniørkorps havde som Sekondløjtnant været med 3dje

Friherre Raab.

Regiment ved Dybbøl og deltaget i Slaget den 18de med saadan Udmærkelse, at han nævntes i Hærens Dagsbefaling som en af „de tapreste blandt de tapre“. I Slaget var han kommen til Skade med sin ene Fod, og haltede en Tid derefter; men han brød sig kun lidt derom. Disse tre Officerer blev ansatte ved 1ste Kompagni; til 2det kom som Sekondløjtnanter den svenske Civilembedsmand L. Schmaltz, Gymnastiklæreren I. T. E. Carré og den norske Dekorationsmaler H. C. Fredriksen.

Man udførte vedblivende ivrigt og djærvt Bevægelser mod den slesvigske Kyst, men Fjenden var nu langt mere aarvaagen, og der kan ikke meldes om noget større Kup af Fanger; derimod førtes en Mængde Baade og andre Fartøjer bort fra Kysten. Fortælleren mindes, hvorledes han — den Gang en 19 aarig Yng-

ling - med fem Kammerater i Begyndelsen af Maj stødte paa Grund i Bæltet med flere Baade; man maatte i Vandet for at hjælpe Baaden over, og da dette tog lang Tid, blev Stridsiveren betydelig afkølet i det iskolde Havvand; men vel ovre, og derpaa lykkeligt om Bord paa Damperen, hvor man af en venlig Proviandmester fik et forsvarligt Glas Kognac, lagde man sig i de vaade Klæder paa Dækket i Solskinnet og syntes, at Livet var herligt.

Mærkelig nok var Sundhedstilstanden god trods alle Strabadser og Nattevaagen; vi mindes ikke, at det svensk-norske Kompagni under Vaarfelttoget foruden Løjtnant Tisell havde mere end en alvorlig syg, en Menig, som paadrog sig Lungebetændelse, men kom sig.

Den 12te Maj Kl. 12 Middag begyndte den paa Londonnerkonferencen afsluttede Vaabenhvile; under denne blev Korpset forlagt til den naturskønne Ø Taasinge udenfor Svendborg. For sommeren kom nu med al sin Herlighed og i den skønne Egn med sin hjertelige Befolkning havde man gode Dage, som dog ikke maatte henleves i Magelighed. Ved Brejninge Kirke, ca. to til tre Kilometer fra Troense, var en ret brugelig Eksercerplads, og derhen drog Kompagniet hver Morgen Kl. 7 og kom tilbage ved 1-Tiden; men hver Eftermiddag var der Skyde- eller Røvelser. Felttjenesteøvelser kom vi ogsaa med til.

Vaabenhvilen skulde vare en Maaned, men blev udstrakt til Midnat den 26. Juni. Henimod Slutningen fik det svensk-norske Kompagni, ved hvilket der ogsaa tjente nogle Finner, Forstærkning fra Regimenterne paa Als og Fyn, og blev derved 160 Mand stærkt. Da skægløse Ynglinge og ældre Mænd stod Side om Side, lignede Kompagniet noget „Fremmedlegionen“. Det andet Kompagni blev ogsaa gjort ret anseligt; ved dette tjente en Mængde Studenter fra Kjøbenhavn og andre intelligente Folk; lærde Mænd vare Korporaler; en engelsk Bankier, dansk af Fødsel, var Korporal; naar Lejligheden tillod det, gav han statelige Middage, hvori Officererne ligeledes var Gæster. Der blev dannet to andre Fodkompagnier; ved det fjerde maatte Officersskolens Elever, Officersaspiranterne, indtræde som Menige. Korpset blev derved, sammen med Dragondelingen og Artilleridelingen, som ligeledes bleve forstærkede, ca. 650 Mand stærkt og var nu det vakreste Regiment, man kunde se. Damperen „Jylland“, et godt hurtiggaaende Fartøj blev stillet til Raadighed.

Blandt de mange Rigmænd, som stode ved Korpset, vil For-

tælleren nævne Godsejer Balsløw, som fra Menig blev Sekond-løjtnant; samme Grad fik stud. med. T. A. Andersen fra Kristiania, den siden saa velkendte Teolog og Politiker, Kristoffer Bruun, nu Sognepræst i Kristiania, tjente som Underkorporal; O. E. Nissen, senere bekendt Læge, tjente som Korporal. Den senere fra Operaen i Kjøbenhavn saa vel kendte Kammersanger Simonsen stod som Menig i Rækken tilligemed mange andre, som siden har vundet ansete Stillinger.

Aftenen inden vi atter „drog af Sted“ for at gaa ukendte Hændelser i Møde, tog de svenske og norske Soldater Afsked med deres mange Venner paa den skønne Ø, hvis Befolkning havde hygget om os med virkelig Ømhed. Den følgende Morgen efter at Morgensangen var sunget, sagde Kompagnichefen Raab nogle begejstrede Ord til Tak til Øens Befolkning og udbragte et „Leve“ for den. Mandskabet raabte Hurra. Saa lød Kommandoordet „Med Sektioner til højre bryd af! Marche“ og alle, selv Nordmændene istemte: „O, yngling om du hjerta har“ og derefter „När Nordens ovän hotar och kallar oss til strid, då samlas våra votar o. s. v.“ En god Del af Øens Befolkning omgav Kompagniet paa dets March til Svendborg Sund, Piger og Drengene rakte Blomster til at tage med som sidste Minde; unge Damer sprang ind i Rækkerne og gik Arm i Arm med de syngende Soldater.

Med stor Længsel skiltes vi ved Sundet fra den hjertelige Befolkning.

Det var bestemt, at naar Vaabenhvilen udløb, skulde en ved Svendborg samlet Landgangsbrigade, bestaaende af 4 Batailloner foruden Strejfkorpset, eskorteret af en Eskadre, landsættes paa Rygen og hurtigt erobre denne Ø. Foretagendets lykkelige Udfald ahang af, at det holdtes hemmeligt, og for at man ingen Mistanke skulde faa i det tyske Hovedkvarter stod „Jylland“ op ad Store Bælt og viste sig foran Fredericia, hvis gigantiske Volde længe viste sig fra den jydsk Kyst. Den følgende Eftermiddag var Korpset i Kalundborg og blev indkvarteret i Byen. Hen paa Morgenstunden den næste Dag fik Chefen Telegram om straks at afgaa med en Del af Styrken til Als, da Prøjserne tiltvang sig Overgang til Øen. Paa Løjtnant Schmaltz nær maatte de svenske Officerer blive hos Tropperne. Ved Nordborg paa det nordlige Als hentede „Jylland“ 2 Officerer, 1 Læge, 2 svenske Diakonisser og 57 Mand. Damperen gik saa til Kege-næs, hvortil den slagne danske Hær trak sig tilbage. Her toges

Tropper og 220 Heste om Bord. „Jylland“ laa der endnu, da Prøjerne besatte Kysten, og da Damperen med to Transportfartøjer paa Slæb gik ud af Havnen, spillede dens Kanoner en Tid mod de fremrykkende Prøjsere.

Saa snart Aarøe havde landsat Tropper, Heste og Materiel paa Fyn, skyndte han sig til Kalundborg, hentede der hele sit Korps og besatte Samsø.

Katastrofen paa Als gjorde Ende paa alle Planer om Rygens Erobring, af hvilket Foretagende man havde ventet sig saa meget. Alle ved Haanden værende Tropper maatte anvendes til Fyns Forsvar, og Landgangsbrigadens Batailloner drog op til Lille Bælt.

Efter at Strejfkorpset i to Dage havde holdt Samsø besat, uden at mærke noget til nogen Fjende, begyndte Aarøe at udføre Bevægelser mod den jyske Kyst, hvor flere vel udførte Landgange med derpaa følgende Overrumplinger skete. Ved et Tilfælde maatte et Antal prøjsiske Gardister give sig, ved et andet kom man i Strid med en østrigsk Styrke; paa en større Gaard kæmpedes en Tid skarpt med blanke Vaaben. En østrigsk Officer huggede med sin Sabel saa drabeligt mod Strejfkorpssoldaterne, at Gnisterne fra Bajonetterne formelig fløj omkring i Luften; ingen vilde dræbe ham. Den tidligere nævnte Sekondløjtnant Andersen kastede sig til sidst over ham, og slog ham i Gulvet, hvorpaa Sabelen blev revet fra ham; han var siden meget velvillig mod dem, som saa let kunde have taget hans Liv. Foruden ham bleve mange Østrigere fangne.

Ved en anden Lejlighed medtoges ogsaa de saarede Østrigere; to af dem døde paa Havet. En herlig Sommermorgen lagde „Jylland“ med Flaget paa halv Stang ind til Bogense, paa hvis Kirkegaard de fremmede Krigere blev jordede med al mulig Højtidelighed. Da Orlogsmændene krydsede i Sundet mellem Samsø og Fastlandet, blev Strejfkorpset midt i Maaneden kaldet til Fyn og sat paa Hærens højre Fløj ved Bogense. Medens et af Kompagnierne var til Søs i Farvandet udenfor, laa den øvrige Styrke om Natten paa Gaderne ved Geværækkerne, klar til øjeblikkelig Opbrud.

Gaderne var et højst ubekvemt Hvilested, man misundte dem, som havde taget Rendestenen i Besiddelse, der var dog i det mindste jævnt.

Kl. 3 om Natten til den 17. Juli afsluttedes ny Vaabenhvile, som skulde gælde fra den 20. Kl. 12 om Natten. Fjenden havde

saaledes to Dage til et Foretagende som ingen kunde beregne. I det danske Hovedkvarter troede man, det gjaldt Samsø, og Strejfkorpset fik derfor Ordre til straks paany at gaa derhen og ligeledes at besætte Thunø. Ved Ankomsten til sidstnævnte Ø, kom Bønderne med Underretning om, at Fjenden alt stod paa Øen. Delvis til Vogns gik det hurtigt mod de udpegede Punkter; men der saas ingen Fjender. Rimeligvis har dog en Rekognosceringsafdeling været i Land i Nattens Løb.

Det uforudsete gjaldt imidlertid ikke Samsø men Vesterhavserne. Ved Middagstid den 20. inddroges alle Posterne, og den følgende Dag var Korpset i Kalundborg og blev indkvarteret i Byen og Omegnen. Man troede, at Krigen var forbi, men dog blev der arbejdet paa begge Sider af Lille Bælt med alle Kræfter til Angreb og Forsvar. Prøjserne havde 14 Brigader klare til Overgangen, og i Kolding Fjord en Mængde Træflaader, som hver rummede 200 Mand, flere Pramme og et Utal af Pontoner og Robaade. Danskerne havde nu 23 faste Batterier ved Bæltet, en god Del af Flaaden og Hæren, ca. 35,000 Mand, vare samlede der. Først i April havde Hæren været ca. 60,000 Mand.

Natten til den 1. August stod alt rede til at modtage Angrebet, da der indløb Underretning om, at Vaabenhvilen var bleven forlænget i 49 Timer, altsaa til den 3. August Kl. 1 om Morgen. Den sidste Time var kommen til efter Prins Friedrich Carls bestemte Forlangende, da han ansaa dette Tidspunkt for bedst egnet til Kampens Begyndelse.

I Sommervarmen stod saa i tvende Døgn begge Hærene i hinandens Paasyn paa hver Side af Bæltet, ventende paa Krig eller Fred.

Den 2. August kom Strejfkorpset til Svendborg og udgjorde nu Hærens yderste venstre Fløj. „Jylland“ lagde til ved Havnemolen, hvor hele Byen var samlet Ingen maatte dog forlade Fartøjet; Grunden kendte kun Officererne. Aarøe havde Befaling til om Natten at gøre et Anfald paa Slesvigs Østkyst med samlet Styrke. Var dette Anfald bleven udført, havde det sikkert voldet mange Skandinavers Død, for nu maatte man gaa hensynsløst frem i Fjendens Ryg.

Sent om Aftenen kom dog fra Hovedkvarteret Underretning om, at Vaabenhvilen var forlænget i 6 Uger og Præliminær-Freden underskrevet. Mandskabet fik Lov at gaa i Land og blev indkvarteret i Byen og Omegnen.

Den 22. August blev Strejfkorpset opløst ved et Hegn nær

Vejstrupgaard. Aarø holdt en højtidelig Tale til Kompagnierne, Dragonerne og Artilleriafdelingerne; han takkede alle for udvist Iver, Duelighed og Troskab. I det Hele, sagde han, havde Korpsets Ekspeditioner været heldige, og ved ingen af dem var nogen Fange efterladt i Fjendehaand. Alt, hvad Fjenden kunde rose sig af at have vundet fra Korpset, var en død Hest. Særlig takkede han Kompagnichefen, Friherre Raab.

Raab havde nok gode Talegaver; men da han skulde tage Afsked med sit kære Kompagni, som han nu saa samlet for sidste Gang, blev han saa overvældet af Rørelse, at man kun kunde forstaa enkelte Sætninger, deriblandt denne: „Hvad der end hænder Eder i Livet; bliver det end nok saa svært og tungt, og ser det ud, som alle svige Eder, saa kom i Hu, at I eje dog en Ven, som aldrig sviger Eder, og den Ven er jeg.“

Strejfkorpsets Liv var kort, kun 5 Maaneder. Først henimod Krigens Slutning naaede det at blive fuldt organiseret, men var da et Elitekorps, af hvilket man med Rette kunde fordrø meget. Det lyste og forsvandt; men naaede dog at skaffe sig et hædret Navn; den fremragende Historieskriver Kaptajn C. Th. Sørensen m. fl. har sørget for, at det ikke bliver glemt i Nordens Historie.

En dansk Oberstløjtnant, tidligere Løjtnant ved Korpset, har skrevet en hel lille Bog om dets vel ledede Ekspeditioner, og de er ogsaa blevne kvikt omtalte i Hoffmanns „En Dragonvagtmeisters Minder“.

Efter Hjemkomsten blev Friherre Raab Kaptajn ved Generalstaben, Lærer ved Krigshøjskolen og to-tre Aar efter Major. Saa blev han Oberst og Chef for Generalstaben og til sidst General. Han omorganiserede den svenske Generalstab efter prøjsisk Mønster, fremkom med flere Forslag til Hærens Omordning og gjorde alt, hvad han formaaede for at hæve Hærens Duelighed. Sidst i Halvfjerserne sygnede han hen og i December 1881 endte han i Stockholm, 49 Aar gammel, sit smukke, daadrig Liv.

Løjtnant Borgenstjerna tog efter sin Hjemkomst Plads ved Statens Jernbaner og var en Tid Stationsinspektør i Herrljunga; siden blev han Stationsinspektør i Mariestad og Trafikchef ved Mariestad-Moholmsbanen og Brandchef. Han giftede sig og blev en lykkelig Familiefader, men er nu død for flere Aar siden. Den uforfærdede Løjtnant Silversparre lod sig forsætte til Vester-norrlands Bataillon; men søgte snart Afsked og blev Jernbaneingeniør i Finland. Han døde kun 42 Aar gammel i Begyndel-

sen af Firserne. Løjtnant Tisell blev Kaptajn i Regimentet, ogsaa han hviler alt nogle Aar i Graven. Løjtnant Carré traadte ind i den svenske Hær og endte som Major ved Vesterbottens Regiment.

Løjtnant Schmaltz vendte tilbage til Embedsmandsbanen, og ogsaa han naaede en agtet Stilling.

Svensk Løjtnant Otto Nordenfalks Hændelser.

Det var den 18' April, da 3' Infanteriregiment under voldsom Kamp gik tilbage, at Nordenfalk, der stod ved den bageste Afdeling, blev saaret i Munden af en Kugle.

Han fik flere Tænder revet ud, knust en Del af Kæben og saaret Tungen. Efter at have ligget nogen Tid bevidstløs vaagnede han op og rejste sig med megen Besvær mellem de mange døde og saarede, men han var næppe kommen paa Benene før en tysk Afdeling begyndte at skyde paa ham. Flere Kugler ramte ham, dog ikke livsfarligt, og han faldt atter omkuld.

I det samme kom imidlertid en lille dansk Afdeling, ført af den modige svenske Løjtnant Ivar Key, i Nærheden, og det lykkedes nu Key og en dansk Korporal i den heftigste Kugleregn at bringe Nordenfalk tilbage.

En svensk Sergent.

Den frivillige svenske Artillerisergent E. O. Rosell meldte sig til Tjeneste kort efter Krigens Udbrud og ansattes ved 4 Batteri (Kauffmann), der laa paa Als i Færd med at indøve sig i Brugen af sine nye 12 Pds. riflede Metalkanoner. Rosell ansattes som Delingskommandør, men det vilde kun daarlig lykkes for ham at styre sit ungdommelige Livsmod og sin Krigslyst ved daglig at ture omkring paa de plørede Marker og Landeveje. Endnu mere utilfreds blev han, da efterhaanden to af Batteriets andre Delinger blev sendte ud i Skanse 2 for at tage det op med de prøjsiske Batterier ved Broager. Først da han selv med sine to Kanoner var bleven anbragt i Skanse 6, var han i sit rette Element, og Folk, der her havde Lejlighed til at se ham i Virksomhed, var enige om, at han var en udmærket Repræsentant for sit Land, der har fostret saa mange ypperlige Soldater.

Saa kom den 18de April, og sammen med en Mængde danske Kammerater maatte han vandre i prøjsisk Fangeskab. Saa snart Prøjerne kom under Vejr med, at han var svensk, forfulg-

tes han paa det smaaligste. Ved Afgivelsen af en Del Krigsfanger til Østrigerne lykkedes det ham dog at komme med, og der oprandt herved bedre Dage for ham; men paa Hjemrejsen ved Krigens Slutning var han saa uheldig at komme til at overnatte netop i Cosel, hvor han havde ligget under sit prøjsiske Fangeskab. Prøjserne var straks efter ham paany; men da han nu følte sig mere sikker, sagde han dem drøje Sandheder, der havde til Følge, at de straks puttede ham i Kachotten og truede med at beholde ham. De slap ham dog ud den næste Morgen, saa at han kunde fortsætte Rejsen sammen med Kammeraterne.

Efter Krigen gik Rosell paa Marieberg Skole og blev Officer; men allerede i en tidlig Alder blev han ansat som Næstbefalende ved Brandkorpset i Stockholm. Gennem en lang Aarrække erhvervede han sig megen Anseelse i denne Stilling, indtil han paadrog sig en Kvæstelse, der gjorde ham til Invalid. Han døde i Stockholm, 58 Aar gammel.

Foruden Dannebrogskorset havde Rosell erhvervet sig flere hjemlige Dekorationer. Han var en Hædersmand fra Top til Taa.

Svenske Sygeplejersker i 1864.

Den danske Diakonissestiftelse fyldte først Aar den 26. Maj 1864 og havde da kun 5 Søstre. Men den havde dog allerede i sine knappe Rum med sine 8 Sygesenge optaget 9 Soldater og havde fremdeles stadig, 4 ad Gangen, lettere Saarede eller Rekonvalescenter fra Frederiksberg Slot. Imidlertid vilde den gerne udstrække sin Hjælp ogsaa til Krigslazareterne. Men det formaaede den ikke alene. Den havde allerede fra Begyndelsen i 1863 haft en enkelt svensk Søster til Hjælp fra Diakonisseanstalten i Stockholm, hvor ogsaa Forstanderinden to Aar forud havde faaet den første Indførelse i Diakonissesagen. Nu henvendte man sig om yderligere Hjælp til Søsterhuset, og den blev efter Evne beredvilligt ydet. Ialt 8 Søstre kom saaledes fra det svenske Diakonissehus til det danske, hvorfra de blev sendt videre og overgivne til den danske Medicinalbestyrelse for at anvendes paa de forskellige Lazareter. Fortegnelsen over dem opgives saaledes af det svenske Diakonissehus:

Udsendt 3die Marts:

Diakonisserne Ottilia Holm.

- Lovisa Carlsson († $26/3$ 1873).
- Lovisa Björck (udtraadt 1865).
- Albertina Kihlström (udtraadt 1870).

Udsendt i Marts eller April:

Diakonisserne Ada Terserus († $5/11$ 1875).

- Elise Djurberg († $14/4$ 1870).

Udsendt 6te Maj:

Diakonisserne Johanna Lundgren (udtraadt 1873).

- Maria Sandell (udtraadt 1870).

De fra Anstalten udtraadte Søstres senere Skæbne kendes ikke nærmere; dog formoder man at de for længe siden er døde.

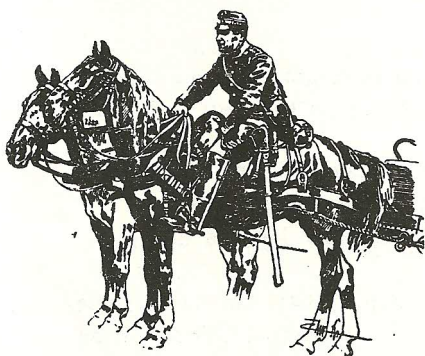
Men i vort Folk bør de svenske Søstre, der kom os til Hjælp i Nøden ikke glemmes.

I „Livs- og Krigserindringer“ (Kbhvn. 1894) har den „gamle Feltpræst“, Provst Høyer-Møller ogsaa sat dem et Minde. Han skriver:

„De 22,000 udeblev vel, men der mødte dog en Del Frivillige fra de nordiske Riger. Saaledes kendte jeg en Svensker, der laa i Frankrig for at studere, men som straks forlod alt for at kunne indtræde i Armeen og kæmpe med os, ligesom ikke faa Læger kom og tilbød deres Tjeneste. Endnu mindes jeg med Glæde og Taknemmelighed to svenske Sygeplejersker, som tjente paa det store Lazaret i Augustenborg; det var første Gang, jeg traf Diakonisser, og jeg maatte beundre deres Taalmodighed og Selvopofrelse; de var til megen Velsignelse, men i Omgangen med de Syge lagde Sproget dem en Del i Vejen“.

De faldt for Danmark.

Danmark, Dine Kæmpegrave
Skal Du vogte tro!
Trives skal om dem din Have
Og Din Lykke gro!
Naar paa dem Du tager Vare,
Møde kan Du trygt hver Fare;
Thi en Magt i dem Du ejer,
Som forjætter Sejer.

C. Ploug.

DERS Blod er ikke udgydt forgæves. I Dag lyser
Retfærdigheds Sol over Eders Grave, og i Mindet om
Eders Ofre paa de sønderjydske Sletter sætter Kær-
ligheden til vor Fosterjord og Følelsen af nordisk
Samhørighed nye og friske Skud.

Faldne i 1848, 1849 og 1850.

Carl Olof Cederström, der var født den 20. September 1824, var Løjtnant ved Svea Lifgarde før han meldte sig ved den danske Hær.

Den 1. April 1849 blev han ansat som Premierløjtnant ved 1. Forstærkningsjægerkorps og deltog i Slaget ved Fredericia den 6. Juli 1849. Han blev her dødelig saaret og døde paa Billeshave Lazaret den 7. August 1849.

Paa Graven har danske Venner rejst en Mindesten. Cederström var meget afholdt af de danske Soldater, hvoraf mange gik ni Mil for at overvære hans Begravelse.

Erik August Theodor Duse. Det var kun kort Tid, at Duse — født 18. December 1817 — var til Tjeneste i den danske Hær, men dog lang nok til at gøre ham elsket af hele sin Bataillon.

Han var Underløjtnant ved Nerikes Regiment i 1841 og blev Sekondløjtnant ved 1. danske lette Bataillon ²¹/₆ 1848. Han deltog i Slaget ved Dybbøl, Affæren ved Gravensten og i Kampen ved Fredericia, hvor han faldt. „Danmark mistede i ham en herlig Kæmpe og jeg en kær Ven“, skrev hans Chef, Kaptajn Thrane.

Før sin Død var Duse blevet indstillet til at blive Ridder af Dnbg. og Premierløjtnant. Han ligger ved Siden af sine danske Kammerater paa Fredericia Kirkegaard.

Carl Ludvig Hagberg fødtes i Munktorp, Västerås Stift, den 2. Marts 1826. Der vides ikke meget om hans Liv, dog er det muligt, at han har været Student, før han meldte sig som Frivillig ved 3. Jægerkorps.

Han stod her fra 8. Maj 1849 til 6. Juli, da han faldt ved Fredericia. Paa Sejrens Dag sænkedes han i den store Kæmpegrav, kort Tid efter, at han i sine Kammeraters Kreds havde citeret: „Drick ur ditt glas, se döden på dig väntar“.

Carl Herman Holst, der var født i Kristiania den 3. Juni 1819, var Underløjtnant ved Jemtlands Feltjægerregiment indtil 1847. Hans eneste Lyst stod til Krigsvæsenet, og da Krigen i 1848 brød ud, var han ikke sen til at melde sig.

Den ¹⁷/₄ 1848 blev han Sekondløjtnant ved 1. danske Reservebataillon, men i Juni 1849 blev han forsat til 3. Forstærkningsbataillon, med hvilken han deltog i Kampen ved Fredericia den 6. Juli. Han fik her det ene Ben skudt af og døde 2 Dage efter.

Han var ved Bevidsthed til det sidste og glædede sig over den vundne Sejr. Han hviler paa Middelfart Kirkegaard.

Johan Frederik Emil Knudsen var født i København den 1. April 1814, men hans Moder var norsk, og da han allerede fra 3 Aars Alderen kom til Norge og blev opdraget der, maa han betragtes som Nordmand.

Da Krigen brød ud i 1848, var han begyndt paa at studere Jura, men han afbrød Studierne for at gaa med sin Ven, Løvenskjöld, til Hæren. Han blev her ansat ved 10. lette Infanteribataillon og deltog i Paaskeslaget den 23. April 1848. Han blev haardt saaret og ført af Prøjserne til Slesvig, hvor han døde den 25. April. Han begravedes paa St. Michaelis Kirkegaard den 26. April.

Axel Lagerbjelke var født i Stockholm den 21. August 1824. Han var Løjtnant ved Svea Lifgarde og blev derfor, da han blev ansat ved 1. Forstærkningsjægerkompagni den 22. Marts 1849, udnævnt til Premierløjtnant.

I Slaget ved Fredericia blev han saaret 2 Gange, men skønt Blodet strømmede ud af hans Saar, blev han dog i Spidsen for sine Folk, til Sejren var vundet.

Den tapre svenske Kriger, der var i Besiddelse af en mægtig sjælelig og legemlig Styrke, døde paa Garnisonssygehuset i København den 11. August. Hans Jordfæstelse foregik fra Holmens Kirke.

Knud Erik Otto Leijonhufvud var født i Gäfle den 27. April 1823. Han blev Student i Upsala 1841 og Løjtnant ved Hälsinge Regiment 1845.

Ved den danske Hær var han kun kort — fra den 19. Maj til 5. Juni 1848 —, da han stod som Premierløjtnant ved 2. lette Bataillon.

Han deltog i Kampen den 28. Maj og 5. Juni ved Dybbøl.

Den sidstnævnte Dag var han yderst paa høje Fløj og var med til at bringe Fjenden til at vige. Over de sundevedske Gjærder og Diger gik det; Leijonhufvud var stadig fremme foran sine Folk og opmuntrede dem ved hele sin dristige og elskelige Personlighed. Under denne Fremrykning var det, at Skæbnen ramte ham.

Skønt stærkt udsat for den fjendtlige Ild stod han op paa et Gærde for at faa bedre Oversigt. Men han var næppe kommen op, før han blev ramt af to Kugler, en i Brystet og en i Halsen. Han segnede om og døde kort efter.

Hans Støv hviler paa Ulkebøll Kirkegaard. I mange Aar levede Mindet om Leijonhufvud mellem Soldaterne.

Hans Christian Christoffersen Lund (norsk) var Korporal ved 5te Liniebattl. Han faldt ved Isted den 25. Juli 1850.

Axel Theodor Lundbom, der var født i Lund den 2. April 1823, var oprindelig Manufakturhandler; men da han ved en Brandkatastrofe mistede alt og følte sig tiltrukket af Krigsvæsenet, meldte han sig ved den danske Hær, hvor han blev Korporal ved 10. lette Bataillon den 28. Maj 1848. Allerede ved Kampen den 5. Juni blev han dødelig saaret, og den 22. Juni døde han i Flensborg.

Leopold Herman Severin Løvenskjold var født den 31. Marts 1813.

En bedre og mere uegennyttig Ven har Danmark ikke haft. Da han ved Krigens Udbrud ikke straks kunde blive optaget i Hærens Rækker, fordi han var „Udlænding“, købte han en Ejendom i København til 54000 Kr. for derved at opnaa Borgerret. Ved Bov blev han Korporal og efter Slesvigslaget, — „den lystigste Jagt han havde været med paa“ — tog han til Norge og rejste nye Frivillige. Den 5. Juni 1848 stod han som Sekondløjtnant ved 10. lette Infanteribataillon. Han laa paa en udsat Post med sin Skyttekæde, men vilde ikke trække sig tilbage, skønt Fjenden kun var 30 Skridt fra ham. Ligesom han havde skudt en tysk Underofficer, blev han ramt i Underlivet af en Kugle. Da vore maatte gaa tilbage, vilde en af vore Soldater blive hos ham, men han sagde: „Gaa du til din Gerning og lad mig blive liggende — det var Synd om en saadan brav Karl skulde blive Tyskernes Fange“.

Han blev af Tyskerne bragt til Flensborg, og døde her den 11. Juni. Sener blev hans Lig udvekslet og den 5. Juli blev han begravet i Sønderborg.

Gustav Valentin Mamen var født i Frederikshald den 16. Januar 1823.

Han opholdt sig flere Aar i Udlandet for at uddanne sig til Handelsmand, og var, da Krigen 1848 brød ud, Sproglærer i Kristiania.

Han meldte sig straks som Frivillig og blev den 21. Marts ansat som Menig ved 2. Reservebataillon.

I Slaget den 5. Juni viste han stor Ro og Dygtighed, og Krigsministeriet gav ham sammen med de norske Frivillige: Plesner, Mathiesen, Holtermann, Blom, Jensen, d'Unker, Hiort, Gjertsen, Ebbesen, Erlandsen, Nimb, Poulsen og Udvig Tilladelse til at indtræde paa Kommandoskolen, idet Ministeriet samtidig udtalte sin særdeles Tilfredshed med deres Tjeneste. Den 16. Marts 1849 var Mamen Sekondløjtnant og deltog som saadan i Kampen ved Kolding.

„Drevet af et ubeskriveligt Mod“, siger et Øjenvidne, „forfulgte Mamen Fjenden“.

Men da han i Spidsen for sine Folk stormede op ad en stejl Skraaning, strakte en Kugle gennem Brystet ham til Jorden.

Kort forinden havde han givet sin Kompagnichef en Pistol med de Ord: „Den skal Du have Kaptajn!“ Det var, som han anede, hvad der forestod.

Det sidste han sagde, før han døde, var: „Jeg er ikke bange for at dø“.

Han udaandede paa en Bondegaard i Eidstrup og blev begravet den 27. April 1849 i Fredericia.

Gustaf Lorentz Sommelius var født i Mørrum Præstegaard, Blekinge, den 19. Oktober 1811.

Sommelius, en temperamentsfuld og livlig Natur, var baade Digter og Soldat (Løjtnant i Älfsborg Regiment 1837).

Han laa paa Sygehuset i København, da Krigen brød ud, og erkyndigede sig saa snart han kunde, om „Danmark havde rent Brød i Posen“. Da han var overbevist derom, meldte han sig ved Hæren, og helmede ikke før han kom i Felten. Den 5. Juni faldt han, da han med dragen Sabel og i Spidsen for sine Folk stormede Prøjerne i Vesterdybbøl. Han blev begravet paa Augustenborg Kirkegaard.

Andre Frivillige, der ofrede sig for vor Sag.

Anders Julian Hellberg, der var født den 7. Februar 1807 i Bohuslän, var Korporal ved 5. danske Forstærkningsbataillon fra 12. Juni til 28. August 1849. Hellberg, der var Student fra Lund og som derefter gik Militærvejen, blev haardt saaret 2 Gange i samme Ben, saa han maatte udtræde af Hæren. Han døde i Kongelf 16. Marts 1867. I hans to sidste Leveaar var han bundet til Sengen paa Grund af sine Saar, der stadig brød op.

Johan Mauritz Flyborg var født i Helsingborg 1824. Han deltog med Hæder som Læge i 1850 og var bl. a. med ved Mysunde. Paa Grund af Krigens Strabadser paadrog han sig en Sygdom, der gjorde Ende paa hans Liv i 1853 i Stockholm.

Svenske og norske, der døde i Danmark i 1848—49.

Under de svenskes Ophold paa Fyn i 1848 døde og begravedes i Faaborg:

Gardist ved Andre Lifgarde **Tinus August Ulikmann**. Død 3. August.

Gardist **Carl August Lindahl**. Død 2. September.

Gardist ved Svea Garden Nr. 12 **Julia**. Død 18. September.

Menig **Asp**. Død 15. September.

Ved West-Götha Dahls Regiment døde og begravedes i Assens:

Menig **E. Wallin**. Død 16. August.

Menig **O. Hurtig**. Død 21. August.

Menig **Berg**. Død 28. August.

Menig **J. Quist**. Drukne ved Badning den 24. Juni.

Menig **G. A. Højer**. Begik Selvmord i Sindssyge den 25. Juli.

En gammel Læge af Skaraborg Regiment, der paa Grund af Sygdom blev tilbage i Middelfart, døde og begravedes der.

Otto Numa Pompilius Appelberg, Sergeant ved Batt. Grove, døde af Sygdom 11. April 1849.

Roos.

Knorring.

Lundegren.

Faldne i 1864.

*Faa Venner fandt vi i Trængselens Tid,
Gud signe hver enkelt, som dog kom hid,
Som lytted til Danmarks Hjerteslag,
Som ofred sit Liv for dets Hjertesag.*

*Og skjuler end fjerne Tid dit Støv,
Ej glemmes dit Navn med faldende Løv,
Thi Kærligheds Lod er ej at dø:
Den lever trods Tidernes stærke Sø!*

(Sunget ved C. Betzholtz' Bisættelse i Budolfi Kirke i Aalborg
den 27. September 1864).

Carl Andersson, der var Malersvend fra Göteborg, tjente som Menig ved Strejfkorpset fra Slutningen af Marts 1864. Han var af et noget stridslystent Gemyt, men der var iøvrigt udmærket Soldaterstof i ham. Natten til den 18. April faldt han i Affæren ved Sønderballe. Hans norske Kammerat, Brodersen, udsatte sit Liv for at faa ham ombord paa Korpsets Damper. Han ligger begravet paa Assens Kirkegaard. Hele Strejfkorpset paraderede ved Begravelsen.

Henrik Wilhelm Leonard Berzelius fødtes i Waddstena den 15. Marts 1831. B., der havde et overordentligt deltagende Sind, og som var elsket af alle, der kom i Berøring med ham, gik først Militærvejen og blev i 1855 Underløjtnant ved Jönköping Regiment. Den 18. April 1864 blev han ansat som Sekondløjtnant ved 3. Infanteriregiment og deltog i Kampen paa Als d. 29. Juni. Ved Kær By saa hans Kammerater ham storme frem mod Prøjserne i Spidsen for sine Folk og derefter blødende blive tilbage. Nogle Dage senere blev hans Lig udstillet paa Ulkebøl Kirkegaard, og her blev han genkendt af Forpagteren paa Rønhave Gaard og en fangen dansk Soldat, der udbød: „Det var Løjtnanten, der sang saa smukt“! Tyskerne gav ham en højtidelig Begravelse.

Conrad Betzholtz var allerede i 1849 med ved vor Side for at værne vor Ret og vor Jord. Han, der var født den 21. Marts 1827 i Stockholm, stod en Tid lang ved Lifregementets Dragoner, men efter et Fald med Hesten i 1848 maatte han forlade Tjenesten i nogen Tid. Men saa vinkede Krigen ham, og den 27. Marts 1849 blev han Menig ved 4. danske Dragonregiment. Ved Isted blev han saaret af en Kugle i Benet. En anden Gang blev han taget til Fange, men undkom. Efter Krigen 1850 blev han afskediget med Sekondløjtnantskarakter og kom da atter ind i den svenske Hær, først ved Älfsborgs Regiment, derefter ved Lifbeværingsregementet.

Den 14. April 1864 gik han for anden Gang i dansk Tjeneste og blev ansat som Premierløjtnant ved 1. Infanteriregiments 5. Kompagni, hvor Svenskerne Boldt, Ekström og Johansson ogsaa stod. Han var almindeligt elsket af sit Mandskab, hvis Ve og Vel han omfattede med den største Omhu. Han fordrede meget af sit Mandskab i Tjenesten, men han fordrede endnu mere af sig selv. Hans Kompagni var derfor ogsaa et Elitekompagni.

I den ulykkelige Affære ved Lundby den 4. Juli 1864 stormede Betzholtz frem foran sit Kompagni og blev straks truffet af 2 Kugler. Ikke desto mindre stormede han videre frem, men nu strakte en tredje Kugle ham til Jorden. Under store Smerter førtes han som prøjsisk Krigsfange til Hobro, hvor han blev underkastet meget smertefulde Operationer og i det Hele led frygteligt. En Tid var han i Bedring, men saa stødte en Lungebetændelse til og gjorde Ende paa hans daadrige Liv — den 28. Juli. Da den prøjsiske General Falkenstein forbød militære Æresbevisninger ved hans Begravelse — fordi han var svensk — blev hans Lig ført til Aalborg. Forinden havde den tyske Kaptajn Schlütterbach lagt Betzholtz Sabel, som til stor Sorg for denne var taget ved Tilfangetagelsen, paa Kisten.

Efter en meget smuk Højtidelighed i Aalborg, hvor en utallig Mængde Mennesker var til Stede, førtes Kisten paa Sluppen „Amandus“ til Gøteborg. Herfra førtes den videre til Stockholm, hvor Begravelsen foregik under store Højtideligheder paa Maria Kirkegaard.

Robert Emil Ekström, der var født den 23. Februar 1840 i Wenersborg, var stærkt interesseret for den danske Sag, og da han ved Krigens Udbrud maatte trække sig tilbage fra „Prins Carls Restauration“ i Gøteborg, som han havde købt, meldte han sig som Frivillig i den danske Hær. Allerede paa Rekrutskolen var han afholdt som ingen anden for sin Godhed og hjertelige Væsen.

I Kampen ved Lundby den 4. Juli 1864 faldt Ekström, en Kugle havde truffet ham i Hovedet, en i Knæet, en i Brystet og en i Foden.

Han førtes til Nørre Sundby, hvor han plejedes med største Omhu, men al Omsorg var forgæves, og den 15. August døde han i Nørre Sundby, hvor han ogsaa begravedes under den største Deltagelse.

Gustaf Reinhold Göransson. Der vides kun lidt om G's Liv, før han traadte ind i den danske Hær. Der vides egentlig kun, at han har staaet ved Livgarden i Stockholm, og at han kom til København den 10. Marts for at melde sig under Fanerne.

Han blev Korporal ved 2. Infanteriregiment og detog bl. a. i Forsvaret ved Dybbøl den 28. Marts 1864. Her faldt han — den første Svensker, der fandt Heltedøden i 1864 — og blev begravet paa Sønderborg Kirkegaard.

Gustaf Hammarström var født i Brunsdals Sogn i Carlstads Len den 6. September 1835. Han var en Tid lang ansat ved Göta Artilleriet, hvor han blev Instruktør i Ridning, Sabelfægtning og Gymnastik. Da han i Februar 1864 meldte sig ved den danske Hær, blev han ansat ved 2. Fæstningskompagni og sendt til Skanse II under den tapre Løjtnant Ankers Kommando. Den hurtige og raske Svensker blev snart Ankers højre Haand. Da de begge en Dag blev kastet til Jorden og saarede ved Sprængningen af en tysk Granat, var det første, at Hammarström spurgte om: „Huru gick det med Løjtnanten?“

Om det første, som Anker spurgte om: „Hvorledes gik det med Hammarström?“

Efterat Hammarström havde ligget nogen Tid paa Sygehuset i København, vendte han tilbage til Dybbøl som Korporal og deltog i Forsvaret den 18. April. Atter blev han saaret og kom til København, men han kom sig snart, og da Tyskerne den 29. Juni 1864 gik over til Als, var Hammarström mellem denne Øs Forsvarer. Han blev nu for tredje Gang haardt saaret af en fjendtlig Granat og ført til Augustenborg, men samme Dag døde han.

Han blev begravet i Augustenborg den 7. August.

Gustaf Hermann v. Knorring fødtes den 31. August 1839 i Ekeshö. I 1859 tog han Studentereksamen i Upsala, kom derefter paa Militærskolen i Stockholm og blev i 1860 Underløjtnant ved 1. Lifgrenadierregement. Den 8. April meldte han sig til Tjeneste i København, og den 17. April rykkede han med 22. Regiment paa sin første og sidste Forposttjeneste i Dybbøl Skanser. Knorring havde Kommandoen over Halvdelen af 5. Kompagni i Løbegravene til venstre for Skanse II. Under den haarde Kamp om denne Skanse var Knorring rigtig i sit Es og skød den ene Prøjer ned efter den anden med et Gevær, han havde faaet fat paa. Da Fjenden kom tæt paa, sprang han op paa Brystværnet og affyrede sin Revolver mod de fremrykkende Masser, men segnede straks efter med gennemboret Tinding. Knorring hviler et Sted i Sønderjyllands Jord. Hvor vides ikke.

Pehr Fredrik Christoffer Lindblad fødtes den 16. April 1832.

Efter at han var bleven Student fra Upsala, rejste han til Brasilien for at prøve Sømandslivet, men da han var en Del nærsynet, maatte han slaa sig til Ro paa Landjorden og blev da ogsaa senere Landbrugselev. Kort før Krigen i 1864 brød ud, maatte han tage en Rejse til Marienbad for sit Helbreds Skyld. Det tyske Overfald paa Danmark kunde han med sin stærkt udprægede Retfærdighedssans ikke se paa med roligt Sind, og den 13. April kom han til København for at melde sig som Frivillig. I Maj kom han til 5. Regiment og den 29. Juni fik han under Kampen den ene Arm knust. Han blev bragt til Sønderborg Hospital, og den 5. Juli udaandede han.

Lindblad hviler paa Sønderborg Kirkegaard.

Johan Sigfrid Gamaliel Lundegren fødtes i Kongsbacka den 15. Februar 1840. Allerede i Skolen lagde man Mærke til hans Arbejdsiver, Sandhedskærlighed og deltagende Sind.

I 1857 blev han Student fra Universitetet i Lund og gik derefter Militærvejen. I 1860 tog han Officerseksamen, og samme Aar udnævntes han til Underløjtnant ved Hallands Infanteribataillon.

I April Maaned 1864 besluttede han sig til at melde sig ved den danske

Hær. „Striden derute var nu mera så olika; öfvermakten för stor“ sagde han. Hans ridderlige, hjælpsomme Karakter overvandt hans Families Bønner om at blive.

Den 13. April blev han sendt til Als, hvor han blev ansat ved 22. Infanteriregiment.

Under den heftige, blodige Kamp, som 22. Regiment udstred den 18. April, kæmpede Lundegren som den tapre blandt de tapreste. Han segnede tilsidst i Spidsen for sine Folk efter at have faaet 9 Saar. Han fik blandt andet en Kugle igennem Munden, en i Skulderen, en i Brystet og 3 Fingre var knuste. Under de sværeste Lidelser kom han til Lazarettet i Stenderup, hvor han døde den 27. April.

Sit pinefulde Sygeleje bar han med det største Taalmod, og da Pastor G a d fra Adsbøl, der var ham til stor Trøst paa de sidste Dage, en Dag var hos ham, udtalte han — meget betegnende: „Ni har glömt en man, som ligger dernere i salen; han lider saa mycket; trösta äfven honom!“

Efter en Del Besvær fra tysk Side kom hans Lig til København i en simpel Kiste af oversværtede Brædder.

I København fik Lundegrens jordiske Levninger imidlertid Oprejsning for den tyske Tort. Det var som Danmark ved Jordfæstelsen af Lundegrens Lig vilde give hele sin Taknemlighed mod Svenskerne Udtryk. De Gader, hvor Ligtøget passerede, var bestrøet med Grønt, og overalt vajede de danske, norske og svenske Flag over de bølgende Menneskehav, der i den Anledning var paa Benene.

Lundegren hviler paa Garnisons Kirkegaard i København.

Lars August Lundström fødtes den 20. Februar 1833 i Hyssna Sogn, Elfsborgs Len.

Han var Sergent ved Götaartilleriet, da han tog sin Afsked for at gaa i dansk Krigstjeneste. Midt i Marts Maaned var han i København og allerede den 18. Marts afgik han til Tjeneste ved Skanse Nr. 9 ved Dybbøl. Her kom Lundströms store krigerske Egenskaber ret til Udfoldelse, og da Fjenden den 18. April stormede Skansen, kæmpede han med et sandt Fortvivlelsens Mod — til Slut med det blanke Vaaben.

Da Tyskerne raabte, at han skulde overgive sig, svarede Lundström: „En svensk krigera ger sig aldrig åt tyska skurkar!“ Og i det samme styrtede han med löftet Sabel ind paa sine Modstandere.

Han faldt paa Stedet ramt af flere Kugler og blev begravet i en af Fællesgravene paa Dybbøl.

Carl Leonard Roos var født i Stockholm og deltog baade i 1848 og 1849 i de sønderjydske Kampe som Sergent ved 12. danske lette Bataillon og ved 2. Forstærkningsbataillon.

I Slutningen af Marts Maaned 1864 blev han, der nu var bleven Underløjtnant, Sekondløjtnant ved 20. Regiment (8. Brigade) i Fredericia.

Den 12. April kom Regimentet til Dybbøl, og den 18. April kom Roos saaledes til at deltage i 8. Brigades heltedmodige Modangreb mod Dybbøl Mølle. Mellem de mange faldne var ogsaa den kraftig byggede svenske Løjtnant med det store Fuldskeg. Han blev begravet paa Sønderborg Kirkegaard.

C. F. Spjørck (norsk). Vi ved kun om ham, at han var Menig ved 2. Inf. Regiment, og at han faldt den 18. April 1864.

Steenmark (svensk). Vi ved kun, at han var født i Stockholm, at han var Menig ved 2. Inf. Regiment, og at han faldt den 18. April 1864

Johan Peter Westberg (svensk) blev Sekondløjtnant i den danske Hær i April 1849. Han deltog i Felttoget 1850 og blev saaret ved Mysunde den 12. September 1850. Han blev i den danske Hær efter Krigen og kom saaledes ogsaa med i 1864, da han var Premierløjtnant ved 4. Regiment. Han deltog i hele Felttoget og faldt paa Als den 29. Juni 1864.

Svenske og norske, der døde i Danmark i 1864.

Svensk Sekondløjtnant C. S. L. E. *Schüberg*, død af Sygdom $\frac{13}{8}$.

Norsk Overlæge S. D. *Schiötz*, død af Sygdom $\frac{4}{8}$.

Heltenavne.

Vi kunde fristes til at fortsætte vore Fortællinger om de Frivillige, men Forholdene byder os at slutte.

Forinden vil vi dog endnu nævne enkelte — vi siger udtrykkelig enkelte, dem alle kan vi ikke tage med her — hvis Navne bør bevares for Glemsel i vor Historie.

Af Nordmænd nævner vi: C. J. *Anker*, J. W. K. *Dankertsen*, hvis Liv en lille Hornblæser reddede, T. G. *Huuscher*, C. C. *Juell*, der bar Løvenskjold bort under Kampen ved Dybbøl, G. A. *Krogh*, der var Ordonnans hos General Schleppegrell, G. *Steinert*, C. J. *Vogt* og F. F. W. *Wedel-Jarlsberg* (alle fra 1848—50); endvidere H. C. *Frederiksen*, J. C. *Bülów*, C. *Poulsen* og F. J. *Wedel-Jarlsberg* (alle fra 1864). De tre sidste udmærkede sig særlig i Kampene paa Als.

Af Svenskere nævner vi: S. A. F. *Blomquist*, der kæmpede med Udmærkelse i begge Krigene, C. A. *Egerström*, Grev G. F. *Horn*, P. *Lindvall*, der blev haardt saaret ved Fredericia, Grev S. R. *Löwen*, General de Mezas Adjutant ved Fredericia — i den tætteste Kugleregn sprængte han afsted med sine Ordre —, Palle *Rosenkrantz*, D. R. L. *Silverstolpe*, den første svenske Officer, der blev R. af D., Grev *Taube* og Örtquist (alle fra 1848—50); endvidere R. *Baumgardt*, C. F. *Björck*, den første svenske Officer, der i 1864 udnævntes til R. af D., A. R. *Holmertz*, H. O. *Prytz*, Åkerhjelm, O. *Boldt*, der udmærkede sig ved Lundby, A. *Broberg*, *Brunbeck-Ström*, C. G. *Elgström*, A. *Forsslund*, J. W. *Johansson*, T. C. *Møller*, P. A. *Wadholm*, der deltog med Berømmelse i Forsvaret af Dybbøl, og R. *Wallgren* (alle fra 1864).

Af Finner nævner vi: H. *Liikanen*, der udmærkede sig ved Dybbøl, og A. *Sanmark*.

Men til disse Navne burde der føjes andre af de Stridsmænd, der kæmpede for vor Sag med de aandelige Vaaben. Pladsen tillader os det imidlertid ikke, og vi maa nøjes med at vise et enkelt Udtryk for den Stemning, der raadede mellem disse Stridsmænd, gennem følgende Digt af *Henrik Ibsen*:

Nu flokker sig om Tyras borg, —
kan hænde sidste gang, —
et folk i nød, et folk i sorg,
med flaget halvt paa stang.
Forladt, forladt paa farens dag,
forladt i stridens stund!
Var saadan ment det nævetag,
der loved godt for Nordens sag
i Axelstad og Lund?

De ord, der flød, som om de kom
fra hjertet lige hid, —
de var da kun en frase-flom;
og nu er tørkens tid!
Det træ, som blomstrings-løfter gav
i festens solskinsvæld,
det står, af stormen kvistet af,
som kors paa Nordens ungdoms-grav,
den første alvorskvæld!

Det var da løgn i gildeskud,
kun giftigt Judas-kys,
hvad Norges sønner jubled ud
ved Sundets strande nys!
Hvad taltes mellem drot og drot
ved sidste kongefærd?
O, legtes om igen da blot
kong Gustafs leg på Stockholms slot
med Karl den tolvtes sværd!

Et folk i sorg, paa dødsens tog
af hver en ven forladt, —
saa ender Danmarks sagabog. —
Hvo har dens Finis sat?
Hvo tålte fejgt, den sluttet slig:
og tysk blev Thyras vold,
mens Dannebrog forrevne flig
slog om den sidste Danskes lig
sit rosenlagens fold? —

Men du, min frelste norske bror,
som står på fredlyst grund
i kraft af løftets fagre ord,
forglemte i farens stund, —
stryg du på flugt fra fædrestavn,
jag over havets hvælv,
gå glemselsgang fra havn til havn,
og list dig til et fremmed navn,
og gem dig for dig selv!

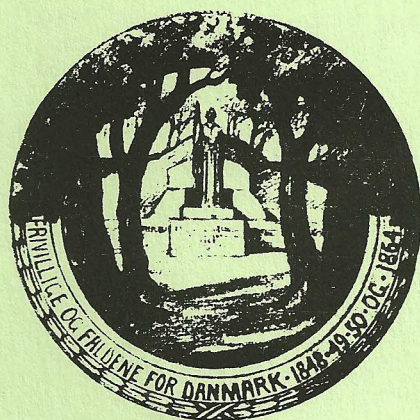
Hvert stormsuk, som i Norge går
langs li fra Danmarks hav,
dig spørgende med rædsel slår:
min bror, hvor blev du af?
Jeg stred en livsens-strid for nord;
mit hjemland blev en grav; —
jeg spejded over belt og fjord
forgæves dine snekkers spor.
Min bror, hvor blev du af? —

Det var en drøm. Vaagn stærk og kæk
fra folkesøvn til dåd!
En bror i nød! Hver mand paa dæk; —
her gælder rappe råd!
End kan det stå i saga slig:
dansk, dansk er Tyras vold.
End Dannebrogs forrevne flig
kan over Nordens fremtid rig
slå ud sin røde fold!

Kilder.

Da Stoffet har maattet udfindes af og sammensættes fra de forskellige Steder, vil det være uoverkommeligt at give en fuldstændig kildefortegnelse. Vi anfører derfor kun følgende Hovedkilder: „Svenskerne under Dannebrog“ af *Schöldström*, „Norske Frivillige“ af *C. J. Anker*, „Berättelser från 1864“ af *A. W. Møller*, Vort Forsvar, *Fabricius'* Danmarkshistorie, *Axel Larsens* Bøger om Krigen.

MINDIPLATTE OVER DE FALDNE